
NAZIONALE
VITT. EMANUELE
BIBLIOTECA
12
17 L
21

5

PETRI SERVII

DISSERTATIO

DE VNGVENTO ARMARIO

SIVE

DE NATVRAE ARTISQVE MIRACVLIS

ROMAE
TYPIS DOMINICI MARCIANI.

ↀDCXXXXII.

Illustriss. & Reuerendiss. D.

D. FAVSTO POLO

ARCHIEPISCOPO AMASIAE

Et Summo Domus Pontificis Praefecto

PETRVS SERVIVS F.

INcrebuit consuetudo ab antiquissimis vsque ducta temporibus (ILLVSTRISSIME POLI) *vt nullum quisque librum in publicam lucem proferat, quem patroni alicuius clientelae non committat. Mihi vero vetus hoc institutum tuenti, cuius fidei Dissertationem meam commendarem atque concrederem, diu deliberandum non fuit.*

apud Te enim nata tuaq; munificentia adulta Te patronum iure adit, tuumque fidenter implorat patrocinium. Et vero quì non fidat, quì non speret a Te patrocinium, quem fautorem, quem tutorem, quem parentem semper habuit? Iam inde ab eo tempore, quo primum in tuam clientelam suscepti fuimus, perpetuis a Te beneficijs, perenni benignitate, nunquam intermissa gratia affecti obstrictique semper fuimus.
Dedecus est, *inquies*, semper sumere nilque dare:
Dedecus, fateor: at neque: Tui sitiunt fontes *neque* E mea pumice exprimi aqua potest. *Tu is es, Praesul Ampliss-*

plissime, qui auctoritate & gratia polles, quique innata benignitate & liberalitate singulari nostris, imo omnium, commodis uberrime consultum velis. Ego vero quasi Ulysses ille apud Alcinoum nihil habens, quod pro ingentibus meritis rependam, praeter aliqua mentis munera, audeo tenui hoc opusculo ad Te *adire, tuaeque munificentiae veluti litare: quod sane eo fidentius audeo, quo certior sum,* Non esse minus regium parua accipere, quam largiri magna. *Excipe igitur hoc quodcunque est, non quidem ut meritam gratiam, sed vel ut ingentis accepti beneficij exiguũ testimonium, vel ut clientem*

in

in tuam fidem & patrocinium sese conferentem. Vale & viue tum amplissimis muneribus ingenio tuo debitis naturaque dignissimis, ab VRBANO Pontifice omnium Maximo incredibili sedulitati tuae, curae, prudentiaeque delatis; tum ijs, quae omnium iudicio & acclamatione Te *manent, Summis Virtutis Insignibus. Iterũ vale.*

CIↃDCXXXVII.

Imprimatur, ſi videbitur Reuerendiſſ. P. Mag. Sac. Pal. Apoſt.

I. B. Alterius Epiſc. Cam. Viceſg.

DIſſertationem hanc Petri Seruij *De Vnguento Armario* maiori qua potui diligentia perlegi, eamque nihil ortodoxae fidei abſonum nihil probis moribus aduerſum continere cognoui

Ego Angelus Colius Senen. ipſis Kalendis Auguſti 1637.

Imprimatur.

Fr. Reginaldus Lucarinus Sac. Pal. Apoſt. Mag.

PE-

PETRI SERVII SPOLETINI

In Gymnasio Rom. Medicinæ Theor. Ord. Professoris P.

DISSERTATIO DE VNGVENTO ARMARIO ET SYMPATHICO VVLGO APPELLATO

Siue

De Naturæ Artisq; Miraculis.

DISSERTATIONIS *Argumentum*.

NGVENTVM vulnerarium, quod non vulneri, sed gladio aut panno, vulnerati sanguine tincto, salubriter

A adhi-

adhibetur, a doctissimis quibusque Philosophis in quaestionem vocatur. Nonnulli aut nimis simplices & creduli, aut in peruestigandis naturae viribus, industriaq; artis experiunda accurate versati, id e secreto naturae gremio, artis industria productum arbitrantur. Complures vero inusitata illius medicatione permoti a daemone mutuatum esse vires existimant. Alij demum, nec medicamento nec daemoni hac de re facile credentes, neutri sanitatem, adhibito vnguento redditam, adscribunt, sed vni naturae,

De Vnguento Prima opinio.

Altera opinio.

Tertia opinio.

tan-

tanquam certissimo vulnerum medico. Itaque ab vnguento contra omnes eius hostes stare qui vult, non experimentis, sed rationibus praesto esse debet. Ergo non tam quaerendum hic est, *An vnguentum sympathicum naturale sit*, quam, *An naturale esse* POSSIT: quaerendum, inquam, *Num artis industria, naturaeque vires eiusmodi* POSSINT *vnguentum componere, quod panno solum gladioue cruento illitũ, absenti vulneri, centumque millium interuallo disiuncto medeatur.* Quare nihil sane moror, fuerit ne vnquam ab vnguento

Dissertationis finis.

ſympathico vulnus ſanatũ, an nunquam fuerit: immo nihil moror, ſit ne re vera id, vel non ſit in rerum medicarum vniuerſitate. Artem vero ſolertem & operoſam, ſummis & arcanis naturae viribus munitã Posse haud abſimile vnguentum componere, duplici argumentorum genere contendam: primo naturae artiſque mirandis operibus: ijs nempe, quae, etſi vnguento haud plane ſimilia ſunt, tamen ita informant animum ad induſtriam artis & naturae vires cognoſcendas, vt eum ad ſympathici vn-

Ratio diſſerendi de vnguento.

vnguenti naturam asseq; quędam alliciat & facile flectat. plurimis enim naturae artisque miraculis eruditus animus, vnguenti vim esse naturalem, sibi persuaderi facile patietur. Alterum vero genus argumentorum ea comprachendit, quae vnguento sunt virtute simillima, nasum nempe arte restitutum, Apulum araneū, malum Punicum, vuam, cerasum, morum, ceteraeque maculae, quae ex feminarum malacia in qualibet parte corporis veniunt, & statis anni temporibus mirabiliter commutantur. His

Duplex miraculorum genus.

absolutis ; aduersariorum
rationes, sine fuco & fal-
lacia a me collectas,
maiori vi subijciam
subiectasq; stre-
nue refu-
tabo.

Ge-

GEnus humanum eo rerum cognoſcendarum agendarumq; libidine adactum fuit, vt non ſolum maximos per ſe labores ſubierit aeſtus, algores, vigilias, longa ac difficillima itinera terra mariq; ſuſceperit: verũ etiam prauos ipſos daemones conſuluerit. Sane Chaldaei primo, Hebraei, Perſae, atque Aegyptij, in rebus cognoſcendis nimium curioſi, ſuperſtitione ſe obligare coeperunt; mox Graeci, demum Latini. Nam ſicuti Zoroaſter Medoperſa magno carminum volumine Magiam condidit, Her-

Hominum ſciendi deſiderium.

Magia apud Chaldaeos nata.

mippus interpretatus eſt, imitatus Nactabis, Typhon, Dardanus, Simon, Corinondas, & Apollonius Tyanaeus; ita Oſtanes, Xerſis Perſarum Regis exercitum ſequutus, e Perſide in Graeciam aſportauit. Ceterum ab ingenioſa gente, adeo curioſe excepta cultaque fuit ars, vt Democriti & aliorum philoſophorum opera ſtudioque longe lateq; ſerpſerit, & in Italiam etiam penetrauerit, vt vel ex eo conſtat, quod Romani iam inde a primis reipublicae temporibus Chaldaeorum praeſtigias lege duodecim tabula-

Qui eam excoluerint.

In Italiam penetrauit.

larum damnauerint. Immo vero, vt Liuius addit, Senatusconsulto conquisiti fuerunt omnes veneficorum libri igne comburendi. Verum enimuero vt hominum animus rerum cognoscendarum desiderio nunquam nō flagrauit, vt cacodaemon nunquam homini non parauit insidias; ita nefaria haec ars nulla vnquam lege nullaque poena aboleri potuit. Nam etiam aetate nostra apud Lappos Findos, ceterosque populos ad vltimum septentrionem pertinentes excolitur, & per summum dedecus exer-

Romae damnata.

Magia frustra legibus vetita.

exercetur : adeo vt ventos fere nutu & quasi arbitratu commoueant, & passim nauarchis venditent; tempestates procellasque excitent, morbos ab alijs in alios homines transponant, non absimili modo, quo segetes apud Virgilium :

Morborum transpositio.

Atque satas alio vidi traducere messes.

Ceterum sicuti haec magica esse ac superstitiosa, nullus christiana religione imbutus inficiari potest; ita quaeuis admiranda, quae intelligentia compraehendi non possunt, cacodaemonis dolis, machinis, fallacijs tribuen-

buenda esse, is solũ asseuerabit, qui vere oscitanter in naturae viribus, industriaq; artis exploranda versatus sit:

Multa enim tegit sacro inuolucro natura,

multa acutum audaxque hominum ingenium patrauit, multa assiduo industrioque labore perfecit, quae rudibus daemoniaca, gnaris naturalia, omnibus admiranda videntur.

De vnguento vero sympathico quid censendum sit, an cacodaemonis opus habendum, an potius naturae artisque thesaurus, e foecundissimo eius gremio soler-

Quid censendum de vnguento.

lertissima huius industriæ promptus, haud satis me scire fateor. Sane acer & attentus animus, cum Vnguenti vires perpendit,

Stupet, obtutuque haeret defixus in vno,

inscius, quo se vertat, quid annuat, quid renuat. Ceterũ in tanto medicamenti miraculo, & in tanta rerũ ignoratione audendũ aliquid est, &

Quid nostri valeant humeri, quid ferre recusent,

periclitandum.

Vnguenti vsus frequẽs. Et sane exploratum apud omnes fere gentes videtur, adhibito Vnguento sympathico, gladioque tantum illito,

lito, vulnus ſanari : ſanitatem vero acceptam referri Posse vnguento ſua vi ac naturaliter agenti, illud argumento eſt, quod non tantum id videatur miraculũ, vt vel a natura, vel ab arte ad bonos maloſue daemones ſit prouocandum. Nam & natura ſuis tantum viribus freta atque munita, & ars propria, non a daemone accerſita, induſtria ſexcenta creat ac gignit, quae ſimilem nobis admirationem moueant. & vt naturalia primo aliqua in medium afferam, quibus veluti in diſſertationis limine informem,
eru-

Naturae miracula. erudiamque Lectoris animum ad vnguenti naturam deinde cognoſcendam,

1 Magnes. Quid mirabilius Magnete (obſecro te, Lector, caue ſis in iudicando curioſus: omnia, ſi lubet, perlege, ac tum meo ſcripto cenſoriae ſeueritatis notam libere, & plane ſtoice inure) Quid, inquam, mirabilius magnete, aut ferro magneti affricato ad polum, vel ſtellas ei proximas, monteſue magneticos ſeſe perpetuo conuertente?

2 Terra Nyli. Quid mirabilius Nyli terra, quae exiccata illa quidem ac diligenter aſſeruata, eo-

dem

dem ſemper pondere grauis eſt; ad XVII. vero diem Iunij nullius rei acceſſione ſe ipſa ponderoſior euadit?

Quid mirabilius Fulmine 3 intacta vaginâ ferrum Fulmen. abſumente, aut intacto ferro vaginam; nummos illaeſa crumena, integro dolio vinum, pannos pyxide armarioque incolumi?

Quid mirabilius igne 4 montis Heclae, qui ſtupa Ignis Heclae extinguitur? aut mõtis Chimęrae, qui foeno? aut Coloniae Vibiorum, qui pannis?

Quid mirabilius *Horrida* 5 *Harpaſi caute, quae vno digito* Cautes Harpaſi.

mo-

mobilis est, eadem, si toto corpore impellatur, resistens?

6 Quid mirabilius herba in insulis Bengala & Zeirano nata, quae ligna ad sese ea vi allicit, vel potius trahit, vt ea ex hominum manibus abripere videatur?

Herba Bengalae.

7 Quid mirabilius Iauae maioris arbore, *cuius medulla ferrea est, fructus ferro impenetrabilis?*

Medulla ferrea.

8 Quid mirabilius arbore illa, Pudifera iure appellata, quae rerũ accessum videtur sensu percipere? Nam appropinquante homine vel animali, ramos constringit, recedente pandit. Idem quo-

Arbor Pudifica.

quoque ſpongiam facere, confeſſum ac receptum eſt.

Quid mirabilius Aeſchynomene Apollodori herba, quae tangentem manum refugit foliorum contractione? 9 Apollodori herba.

Qiđ mirabilius Mimoſa hortenſi, quae manu admota ſeneſcit, reuiuiſcit remota? 10 Minoſa hortenſis.

Quid mirabilius Inſulae Cimbubon arbore, cuius frondes ſi decidant, non actae, impulſaeque, ſed ſua vi repunt, ſuiſue quaſi pedibus; manu aut ſtilo tactae abeunt ac refugiunt? 11 Arboris folia motu praedita.

Quid mirabilius arbore 12 Malaccae arbores.

in Malacca, cuius radices ad orientem solem vergentes venenis medentur; quae vero ad occidentem, ipsissima venena sunt? quod ipsum de arborum folijs in Insulis Philippinis literis proditum est.

13
Arbores serpentiferae.
Quid mirabilius Americana arbore serpentifera? ferunt enim in Chile frigidissima Americae prouincia arborem esse, in cuius folijs vermes nascuntur, qui cum inde decidunt, serpentes fiunt.

14
Arbores anatiferae.
Quid mirabilius anatiferis Scotiae aut lignis aut arbustis? in ea enim prouincia, vel

vel potius in Hebridibus Insulis Scotiae adiacentibus arbores lignaque sunt, nauium fragmenta, ex quibus vermes pululant, qui paulatim enato capite, pedibus, atque alis in anatas vertuntur.

15 Quid mirabilius Cane canicidas, nunquam antea a se visos, allatrante? Canis natura.

16 Quid mirabilius Agno Scythica? Profecto (vtor Scaligeri verbis) *Superiora ludum putes, praeut est admirabilis Tartaricus frutex. Tartarorum Horda primaria Zauolha est, vetustissimae nobilitatis commendatione: In eo agro serunt semen seminis melonis* Agnus Scythica.

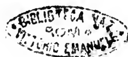
 simil-

ſimillimum, ſed minus oblongum. Ex eo ſato plantam exire, quam Borametz, id eſt, agnum vocant. Creſcit enim agni figura ad pedum fere trium altitudinem, quem pedibus, vngulis, auribus, toto capite, praeterquam cornibus repraeſentat. Pro cornibus pilos gerit ſingularis cornu ſpecie. Obducitur corio tenuiſsimo: cuius detracti vſus ad capitum tegmina incolis. Ferunt internam pulpam Miracula. *gammari referre carnes: Ceterum e vulnere quoque ſanguinem emanare: Dulcore eſſe admirabili: Radicem humo exertam ſurrigere ad vmbilicum vſque. Illud miraculi fouet magni-*

gnitudinem: Quamdiù vicinis obsidetur herbulis, tamdiù viuere quasi agnum in laeto pascuo. absumptis illis tabescere atque interire. Idque non solum vel casu vel tractu temporis, sed etiam experiundi gratia, subtractis, atque ablatis euenire. Quin illud auget admirationē: appeti a Lupis eum, non item ab aliis, quae carne vescantur.

Quid mirabilius remora vere pisciculo currentē nauim, velis, remisque actam immo tempestate ac procellis iactatam solo carinae adhaesu illico sistente? 17 Remora

Quid mirabilius alio pisciculo nauim non modo 18 Remora Indica.

ſiſtente, verum contra vim curſumque ventorum retro inhibente? Audi ſi lubet Linſchottan. in Nauigatione, auctorem fide dignum. *Nauis ex Mozambique tendẽs per quatuordecim dierum ſpatium vento ſecundo, nihil obſtante retroceſsit: Cumque anxij nautae cauſam inquirerẽt; & veneficia ſuſpicarentur, piſcem tandem ſub naui inuenerunt, qui nauim in tergo contra venti appulſum natando portauit. Hoc autem magna cum difficultate depulſo, rectum ſtatim curſum tenuerunt.*

19 Quid mirabilius ferrea clauicula ex ore in veſicam il-

Clauicula in veſicam penetrata.

illapſa? penetratis nempe exilibus meſeraei venis, cõpacto iecinore, denſis duriſque renibus, ſolidis & acutiſſimo ſenſu praeditis vreteribus: & quod in admirationem omnium maximam ſtupidiſſimum quemque traducere poteſt, quid mirabilius ferreæ huius clauis in veſicam ingreſſu? adeo mirandum hoc eſt, vt minus (dicere auſim) admirarer, ſi ea in veſica genita eſſet.

Quid mirabilius muliere eo vrinae profluuio laborante, vt vno die ducentas vrinae libras fecerit, ab omni 20 V. inae profluuij mira hiſtoria.

ni tamen potu abhorrens?
Mirabilis aeque & incredibilis morbi hiſtoriam, a Gabriele Fonſeca medico Vrbis primario mihi tibique Lector, ſcriptam, hic habes:
Nobilis Monialis ex praeclara familia de Franchis temperamenti ab ortu calidi, & ſicci annos nata 27. cum varijs affectionibus vexaretur tandem anno ſal. 1637. Menſe Martio incidit in admirabile vrinae profluuium, cum ſubinde vna die excederet mictu quantitatem ducentarum librarum, eratque vrina valde tenuis colore & ſubſtantia aquae perſimilis in qua innatabant ali-

quot

quot flosculi instar niuis; & quod non minus admirabile in tanta vrinae profusione obseruatum fuit, cum hoc vrinae profluuio aliquibus diebus perseuerante, omne potus genus ita vehementer abhorrebat, vt me potum ipsi suadentẽ (ne tota in vrinam liquefieret) odio prosequeretur, lacrimasque hac de causa effunderet, curantique Medico irasceretur, quod me ad consultandum vocaßet. Fuit simul accersitus Excellẽtissimus Benedictus Auerrhinus insignis Vrbis medicus, adfuit etiã Excellẽtissimus medicus Io: Iacobus Baldinus fama in vrbe & in orbe clarus medicus ordinar. *di-*

Vere miraculum.

Praeclarissimus Zachia etiam interfuit cusationi.

dicti Monasterij nuncupati de Campo Martio. haec tamen transactis aliquibus diebus conualuit. Haec eadem monialis duobus transactis mensibus incidit in omnimodam vrinae suppresionem siti tamen ingenti flagrabat cum ipse curationi praeessem, quia Roma aberat medicus ordinarius, nihilque minxit per spatium quatuordecim dierum, tandem vsu spiritus terebinthi vrinam copiosam reddit, reiecta cum vrina materia sabulum calcemque referente. Gabr. Fonseca Med. Rom.

21 Pyrrhi digitus admirab. Quid mirabilius Pyrrhi Epirotharum Regis digito tum lienosos tactu sanante, tum

tum ignis omnem a ſe iniuriam arcente? Vim lienoſis ſalutarem naturae acceptam referendam eſſe, vel Reges Galliarum declarant, qui omnes tactu ſtrumis medentur.

Regum Galliae mira vis

22 Ignis vero repellendi vim ab eadem natura manaſſe, illud argumento eſt, quod plurima ſint, quae ignibus non abſumantur.

23 Vt Linteum ex amianto, quod ardens in focis ſordes exuit, ſplendetque magis, quam aquis ſaponeque abſterſum.

Linteũ ignẽ eludens.

24 Vt Regum funebres tunicae ex aſbeſtino, quibus

co-

eorum corpora obuoluta comburebantur, vt ab reliquo cinere separarentur.

25 Castellũ ac Turris ab igne non acta. Vt Castellum ligneum a Caesare in Gallia Cisalpina igne frustra oppugnatum.

26 Vt lignea Turris ab Archelao Mithridatis Põti Regis praefecto contra Syllam extructa.

27 Salamandra. Vt Salamandra, quae nõ solum ab igne non laeditur: *sed eum nulla sui laesione tactu extinguit non alio modo quam glacies.*

28 Vt (quod magis ad rem pertinet) serua Aethiop: & rusticus Picenus, de quibus certissima narrare, vt me non

non piget; ita verissime narrata te, Lector, ne taedeat audire. Rodericus Fonseca, magnae existimationis medicus, dum Pisis medicinam profiteretur, seruam emit Aethiop. operae domesticae, causa, quae, cum luberet, tractabat ignem, carbonibus nulla sui laesione manu oreque sumptis. Rem narro mihi narratam a Gabriele Fonseca Roderici nepote & medico Romano praestantissimo: quam mehercule adscribere non auderem, nisi vir spectatae fidei mihi nuper testatus esset, se periculum sexenties se-

Mulier ab igne non laesa.

fecisse aperteque vidisse, carbones eam vere candentes compressa in pugnum manu tandiu tenuisse, dum pene extinguerentur, nullo plane ignis vestigio in manu impresso.

Mihi vero haec scribenti (vide obsecro, quid tulerit casus) haud absimile videre contigit: nam cum in Nosocomio Sancti Spiritus curandis aegris pomeridianam operam nauarem, vidi mulierē & ipsam Aethiop. quae vere mendicans, vt frigoris vim depelleret, carbones maxime candentes e foco illo praegrandi, quo vale-

Mulier ab igne non laesa.

letudinarium incalescit, in proximum terreum foculũ, quem secum ignis subripiẽdi causa gerere solet, nuda manu asportabat. Ipse vero re, quam animo tum calamoque voluebam, mirum in modum commotus, statim illuc aduolaui, rogauique mulierem, vt, me proprius inspectante, carbones nudis manibus tractaret: dicto paruit, sumpsitque plurimum ignis illaesis manibus. Postridie adfuit summo mane, iterum facinori prõpta, proposito externa die a me praemio. quid multis opus est? Ipsa manibus gemellis Animaduer.

mellis ijſque cauaticis veluti ferreo batillo ignis aceruulum e foco ſumebat aſportabatque, vt die praeterita in proximum terreum foculũ: quod ipſum ſingulis prope diebus, cum igne indigeret, eam factitaſſe, teſtabantur omnes, qui apud Valetudinarium ſeruiunt. Quae cum ita ſint, non eſt, cur ficta & commenta fabula habeantur, quae de Picente vulgo feruntur, quaeque mihi ſunt penitus explorata.

30 Et quidem vulgare in Piceno eſt & omnino peruagatum, Martinum Cec-cho-

Monſtri ſimile Picenis facinus.

chonem ex oppido, vulgo *Monte Lupone*, manu ignem carbonesque candentes & sumere, & diu multumque tenere, in os etiam inijcere, iniectos dentibus conterere, palatoque extinguere; ano veluti balanum inserere, natibus nudis pedibusque calcare, linguam feruente lardo, vt assam carnem consueuimus, diu perfundere; candelam ardẽtem exertae linguae supponere, aliaque agere, quae monstri similia sunt, & plane inaudita. Sed vere, vt ait Cicero, *nihil est tam incredibile, quod non dicẽdo fiat probabile*. Ego sane pri-

ma fronte fabulosum id arbitratus fui, etiam si per literas de re certior fierem tum ab alijs compluribus, tum maxime a Capuccinis Viris, quos esse ab omni fuco mēdacio & iactatione alienos notissimum est: re tamen diligentius quaesita, omnem ipse mihi sustuli dubitationem. Nam Fratri Nicolao Accursio e Franciscana familia, amicissimo viro misi, vt Roma Tolentinum reuersus, Montem Luponem iret, hominem conueniret, remque diligenter penitusque cognosceret. Is vero scriptis nuper ad me li-

facinoris testes.

literis testatus est, se quatriduo rem explorandam diligenter fideliterque curasse, atque a viris ingenuis oculatisque testibus ea omnia accepisse, quae a me supra scripta sunt. Martinum vero seducendum in Franciscanorum monasterium, & ad caenam inuitandum per amicos curasse: qui, cũ de re suspicaretur, renuit prorsus, domum se abdidit, foresque occlusit. recusat enim nunc ignem tractare, a Censoribus Catholicae Religionis caute sibi cauens. Idem se iterũ ac saepius vidisse, testatus est Ioannes

Franciſcus Baſuechius Iure-conſultus Martini popularis: teſtatus, inquam, literis ad Ioſephum Paradiſum medicum a Montalto paucis abhinc diebus Romam miſſis, & apud me aſſeruatis. Id, Lector, non auderem literis prodere, mendacij ſuſpicionem reuerens, niſi in agrum Picenum omnino peruulgatum, atque

Omnibus & lippis notum & tonſoribus eſſet.

31 Quid mirabilius concreto iam interfecti ſanguine, ac pene congelato, aduentante homicida, reſoluto & fluente? Neque eſt, cur minus

Interfecti ſāguis reſolutus.

nus

nus credulus ludum haec iócumque dicas, quia duo tibi narrabo & mirabilia, & verissima, quae rē vel Thimoni Nicaeo hominum obstinatissimo persuaderēt. Primum est Caesenatis pueri, a patre interfecti. Nam Iulianus Malacaua, olim faber ferrarius, mox decurio, cum mulierem ardenter amaret, nec alia se ratione voti compotem fieri posse intelligeret, quam inito cū amasia matrimonio, de vxoris nece cogitauit. Laqueo igitur facinus aggressus eam vtero grauem strangulauit. Triduo post, Facinus immane.

re patefacta, puer e caeso matris vtero extractus, adueniente patre, qui, ne in culpa & suspicione criminis poneretur, rusticationem simulauerat, sanguinem ex naribus effudit tertio nonas Februarij CIↃDCXXXII. vt constat ex historia fide publica consignata, & Caesena ad me nuper missa. ex quo sanguine effuso suspicione de homicida Praetori iniecta, in carcerem is vinculaque coniectus fuit, & quaestione habita, rem omnem fassus est, laqueoque suspensus XII. Kal. Decembris CIↃDCXXXIII.

Congelatus sanguis resolutus.

Al-

Alterum, quod ſubijciam, non occiſi hominis & homicidae, ſed (quod magis mireris) nouam ac mirabilem, certe non adhuc animaduerſam inter homines ſympathiam declarat. Etenim menſe Iulio ſuperioris anni CIƆDCXXXVI. Ioſephus Petri Pauli Peregrini, ad Diuum Auguſtinum barbitonſoris, filius flumine obrutus octiduo latuit: hebdomada vero elapſa e Tiberi emerſus, ſecundoque flumine vectus *ad Arcum Parmae* (ſic enim cloacam appellant e regione molis Hadriani) ab ijs, qui in Tiberi 32

Sympathiae potius quam antipathiae hiſtoria.

natabant, delatus fuit ſemiputridus, ac pene informis, ſanguine exhauſto, ſpiritu extincto, & corpore fere omni putredine confecto. Adueniente vero fratre germano, ſanguinem ex ambabus naribus effudit, omnibus, qui aderant, miraculo ſtupeſcentibus. Haec, Lector, non ex Aphrannis aut mulierculis audiui; ſed cum ex alijs oculatis teſtibus, tum ex ipſo defuncti fratre cognoui ſub eoſdem dies, quibus ſanguis profluxit.

33 Vere monſtrum. Quid mirabilius (re diſpares hiſtorias, miraculo tamen pares adſcribo: mirabi-

biliores interdum nō aeque mirandis ſubijcio, interdũ e contrario minus mirabiles mirabilioribus, neglecto fere dignitatis ordine, quem ſeruare & difficile & inutile eſſet) Quid, inquam, mirabilius pileato ac palliato puero Paderbornae nato? Fertur enim haeretica mulier, cum odio plusquam vatiniano Catholicos proſequeretur, & vbique obuios maledictis vexaret, puerum peperiſſe pileo, pallioque Catholicorum more veſtitum.

34 Vulnus mirificiſſimum.

Quid mirabilius vulnere thoraci infantis, vtero geſtati

ſtati inflicto, gladio tamen non pueri, ſed grauidae matris thoracem vulnerante.

35 Quid mirabilius alio vulnere foetus fronti, in vtero adhuc latentis, vere illato (nam ex eo vulnere nimio ſanguine fluente interiit) illato, inquam, ab irato patre, matris fronti ſtricto gladio ſolum minitáte? Vtrumque ſane ſcribunt probatiſſimi auctores, Gemma, Fienus, Derlius, ceteri.

36 Quid mirabilius lapideo foetu e caeſo matris vtero educto? Apud Senones enim mulier ex viro grauida, cum XXVIII. annis in aluo ge-

gestasset, foetum durauit in lapidem.

Quid mirabilius Leonis Decimi Pont. Max. gemma, quae Lunae colorem lumēque aemulata, albescit ac splendet, crescente Luna; senescente vero, obscuratur? 36 Gemma lunaris.

Quid mirabilius Clemētis VII. Pont. Max. maculoso lapide, cuius macula non fixa, sed lubrica & mobilis, vereque solis pedisequa, ab ortu ad occasum assidue commeat? 37 Gemma solaris.

Quid mirabilius carne lignoque fossili? Quod si fraudem illam imposturamque censeas, veritatem ipsam 38 Caro & ligni fossile.

ſam hoc exiſtimes neceſſe eſt. Nam Aquaſpartae Vmbriae oppido lignum, vt Tiburi lapides, e terrae viſceribus effoditur verſicolare, variegatum, & in vermiculatum opus nõ ſecus ac ebenus elaborandum.

39 *Specus ſerpentum in Etruria.* Quid mirabilius Spelunca ſerpentum ad oppidum, vulgo *il Saſſo*, difficillimos quoſque morbos, paralyſim, lepram, elephantiaſim, arthritidẽ, luem veneream (re ductus hoc affirmo) tumores, doloreſque varios & acerrimos ſanante? ſanante, inquam, tum vapore tepido lenique, tum ſerpentum ma-

magna copia, qui nudatum aegrum, opioque ſopitum (obdormiſcunt enim opio, qui ſpecum valetudinis cauſa ingrediuntur, vt horribilem ſerpentum aſpectum, per vniuerſum corpus commeantium, ferre poſſint: nonnulli tamen magis cordati a terribilibus beſtijs minime ſibi metuentes, opium ſomnumque negligunt) circumeunt, contegunt, lingunt, & omnem morbi labem abſtergunt penituſque exugunt. Mirabilis profecto res eſt, & literis monumentiſque conſignanda: quam ego pluribus longiuſ-

Petrus Bourdelotius medicus.

que proſequerer, niſi Petrus
Bourdelotius Pariſinus, me-
dicus ingenio ac literatura
eximius, ſuperioribus men-
ſibus huius eiuſdem anni
1637. vniuerſam eius Etru-
riae partem, quae Roma,
Nauale Caeretanorum, inde
Barcennum, Alſiumque por
rigitur, peragratus, ſpecum
accurate inſpexiſſet, loci na-
turam exploraſſet, ſingula
quaeque notaſſet, & pecu-
liarem elegantemque diſser-
tationem conſcripſiſset, in
vulgus proferendam.

Animal in ſaxo genitũ.

40 Quid mirabilius beſtiola,
in praeduri minimeque per
uij lapidis viſcere nata? Ex-
plo-

ploratum enim eſt, e magno, duriſſimo, compactoque lapide ſciſſo beſtiolam prodijſſe, non e ſuae ſpeciei ſeminario, ſed ex materia, humoreque intus latente, atque vi extrinſecus influẽte genitam.

Quid mirabilius Rana ex aquae gutta ſiccoque pulue- 41
re temporis momento nata? Conſtat enim terram aſſiduis ſolibus coctam & peruſtam, miſtamque humori e nube guttatim expreſſo, in ranam illico formari, proſilire, ac ſaltare; formato ſtatim capitulo, pediculis, corpuſculo, omnibuſque parti-

ticulis mirabili celeritate ela- boratis, expolitis, perfectis.

42 Quid mirabilius ſerpente, in ſiniſtro cordis ventriculo nato? Epitomen huius hiſtoriae ab Edoardo Maio Britãnico ſermone ſcriptae, ita concinnauit Latineque reddidit Riccardus London Londinenſis, vir medicina, Graeca, Latinaque literatura eruditus, & apud noſtrum Noſocomium Sancti Spiritus medicus Adſiſtens. *Narratio certiſſima de monſtro quodam ſeu ſerpente, in ſiniſtro cordis ventriculo inuento Londini in Anglia 7. Octob. 1637. aperto cadauere Ioannis Pennanti*

Serpentis hiſtoria mirabilis.

aeta-

aetatis suae xxi. vesicam iuuenis purulenta & vlcerosa materia plenam, parte superiore ruptam omnino corruptam inuenimus. Ren dexter penitus consumptus, sinister ad duorum instar tumefactus, saniosa insuper materia refertus fuit. Intus partes carnosae radicitus exesae, tunicisque exterioribus exceptis, restabat nihil. Hepatis portio membranis costalibus adnascebatur. Pulmones non illaudabiles. Cor globosum, magis latum quam longum, dexterũ vẽtriculũ coloris cinericij corrugatũ marsupioque coreaceo absque pecũnia simillimum, sed intus omni materia expertem reperi-

mus: liquor ille pericardij funditus exiccabatur. Sinister cordis ventriculus triplo grandior dextero extitit, duritieque lapidis praese ferebat, in quo incisione facta sanguis affatim effluxit, carnosaque quadam substantia plicis insimul inuoluta serpentis similitudine videbatur: corpore erat albo, imo albissimo cutis humanae colorem aemulabatur, sed cute lubrica, pellucida & quasi pigmento oblita. Crura ramique carnei coloris fibrae etiam ligulae nerui aut quocumque alio nomine insignire placuerit, inuenta fuerũt. Corpus stilo perforatum concauum, sed alias solidum ad longitu-

gitudinē palmae Romanae minoris habuit: intestinum insuper, vena, arteria, aut ἀνάλογόν τι vsibus naturae inseruiens in hoc monstro repertum fuit.

Quid mirabilius haedera in ceruae conu nata ac virente? 43 Haedera mirabilis.

Aut spica farris e naso Aretinae mulieris tanquam e pingui agro prodeunte? 44 Spica mirabilis.

Quid mirabilius arbore multis ramis folijsque in thorace Hispani hominis virescente? Quod sane asserere non auderem, nisi Illustrissimus vir spectatae fidei, prisci moris, & magnae eruditionis historiae epitomen 45 A bor mirificissima.

fide publica consignatam, mihi communicasset: quae huiusmodi est: Roccus Martinus Hispanus, ex oppido vulgo *Orea*, annum agens duodeuigesimum ex arbore lapsus, pruni siluestris spinum offendit, qui, cum altius in thoracem penetrasset, intus haesit. Ergo diu latens paulatim eo humores attraxit, tumorem concitauit & apostema: quo maturato sectoque, & magna puris vi expressa, ille equiseto simillimus iam factus, hoc est multis filis veluti radicibus actis; penitus defixus haerebat, nec a chirurgo

prae dolore vlla extrahendus arte. Itaque chirurgus eo intus relicto ad ſanandum vlcus & cicatricem obducendam animum manumque conuertit. Temporis proceſſu (vide naturae miraculum) e thorace ſpinus ſenſim & ſine ſenſu prodire caepit, augeſcere, virere, & ramulos frondeſque emittere, non ſecus ac ſi in pingui & foecũdo ſolo inſitus eſſet: e cuius trunco deciſus ramulus apud Illuſtriſſimum Virum aſſeruatur, Romam vna cum fideliſſima hiſtoria Didaco Iaguez Hiſpano miſſus hoc Vere miraculum.

eodē anno ƆDCXXXVII.

46 Iam vero si taedeat naturae miracula diutius contemplari, lubeatque artis industriam, operaque summo facta artificio internis, vt aiunt, oculis intueri, conuerte, obsecro te, animum ad Archimedis sphaeram, in qua

Hactenus naturae miranda.

Artis miracula.

Inclusus varijs famulatur spiritus astris,
Et viuū certis motibus vrget opus:
Percurrit proprium mētitus signifer annum,
Et simulata nouo Cynthia mense redit.
Iāque suum voluens audax in-

Archimedis sphaera eiusdē speculū.

industria mundum,
Gaudet & humana syde-
ra mente regit.

Conuerte animũ ad eiusdem Archimedis speculum e longinquo Romanorum classem comburens. 47

Ad Iliadem Homeri, mẽbranula scriptam, inclusamque nuci. 48

Homeri Ilias.

Ad Architae Terentini ligneam columbam, quae ea elaborata fuit industria, eo facta, inflataque artificio, ijs ponderibus librata, vt viuae volatum imitaretur. 49

Architae columba.

Cõuerte animum ad nauim quadrigamque non quidẽ Serapidis, quae licet 50

Nauis & Quadriga Myrmecidae.

ferrea grauiſſimaque nullis tamen alligata vinculis, ſed ſuis librata ponderibus in medio templi pendebat;

51 Sed ad Myrmecide, qui eam quidem ligneam extruxit, prora, puppi, clauo, carina, ancora, cordiſque diſtinctam; remis, ac remigibus ornatam; velis, arboribus, ceteriſque munitam; adeo tamen puſillam ac minutam, vt apiculae pinnis vniuerſa tegeretur.

52 Currum fabrefecit numeris omnibus abſolutũ, quatuorque ornatum equis, quẽ muſca alis vndique operiebat. Fabuloſa putas haec ab an-

tiquis deſumpta, tanquam
antiquitate ſolum fidem his
& auctoritatem afferente?

Conuerte animum ad vi- 53
treum globum Drebellij, in
quo puriſſimo quodam li-
quore immiſſo, additiſque
nonnullis mirabilis olei gut
tulis, chaos primum, dein-
de paulatim ſecretis partibus
elementa in globum circũ-
fuſa diſtincte aperteque ap-
parebant: mox purior quae-
dam lucidiorque liquoris
pars, ſupra elementa cir-
cumuecta concreſcebat, ſo-
le, luna, ſideribuſque veſti-
ta: quae non extrinſecus
adhibito inſtrumento, ſed

ſpi-

ſpiritu intrinſecus permeã-te, mirabili conſtantique vertigine acta, coelorum motum prodigioſe referebant.

54 Conuerte animum ad ligneum Alberti Magni caput humana voce loquens.

Alberti M. caput.

55 Ad ſtatuam a Seuerino Boetio Rauennae eo artificio factam, vt quaſi ſolis aemula in orbem ſua vi ex oriente in occaſum aſſidue moueretur.

Seuerini ſtatua.

56 Ad exiguam antiquorum lucernam, mille & ſeptingẽtos annos perpetuo ardentem.

Antiquorum lucerna.

57 Ad imaginem cuiuſque ſimil-

ſimillimam ab caeco ſculptore ex argilla expreſſam. Scio complures exiſtimaturos, rem commenticiam eſſe ac vere fabuloſam. Et me quidẽ puderet id literis tradere, niſi Romae nunc notum omnibus eſſet, ac peruulgatum. Ioannes Gambaſsius Volaterranus a prima adoleſcentia ad vigeſimum vſque annum cum magna ſui nominis celebritate ſtatuariã exercuit: mox oculis captus, decennio iacuit otioſus & nunquam operarius: aſſidue tamen toto animo rationem cogitans, per quam gloriam, ſta- Caeci ſculptoris opera.

ſtatuaria ſibi partam, aut retineret aut reuocaret. Itaque aciem, quam morbus a conſuetudine oculorum abduxerat, menti ingenioque adiunxit, & exacuit adeo, vt facinus aggreſſus ſit ex omni aetatum memoria inauditum. Coſmi Etruriae Magni Ducis effigiem ex argilla ſibi fingendam ſuſcepit, exemplo ſumpto ex marmorea Coſmi ſtatua manibus contrectata: quam quidem adeo ſimilem expreſſit, vt quiſque tanquam nouo artis miraculo ſtupidus haeſerit. Is ergo operis praeſtantia, & ſecunda omnium

Etruriae Ducis effigies.

ac-

acclamatione excitatus, Romam venit ſuperiori anno ↀDCXXXVI. vt in hoc virtutum omnium theatro ſuae artis ſpecimen ederet. Et primo quidem Vrbani Octaui Pontificum Max. ſtatuam ad ſummam vſque ſimilitudinem omniumque admirationem protulit, Vrbanoque dono dedit: mox Ducis Barcenni, Equitis Gualdi ac ceterorum. Immo, cum ad Diui Honufrij in Ianiculo aegrotaret, mihi medicinam ſibi facienti, ſaepe opificium ſuum profeſſus fuit: renui prorſus, ne tam praeclaro opere opella mea

Vrbani VIII. P.M. effigies

Bracciani Ducis ſtatua.

com-

compenſanda videretur. Cũ vero plerique tanto miraculo ſtupeſcentes, de ſimulata caecitate ſuſpicarentur, in occluſo & caeco cubiculo plaſten exercere iuſſus fuit: quam cũ ſimilitudine perfectam edidiſſet, & venuſtatem illam faciei cuiuſque propriam mire expreſſiſſet, certam ſpeciem, vultum grauem, comitemue, hilarem, aut triſtem, &, vt verbo dicam, vere loquentem, & pene reconditos cuiuſque mores indicantem effinxiſſet; ſuae artis praeſtantiam omnibus perſuaſit. Rem autem apud Philippum Sara-

racenum publicum Tabellionem teſtati ſunt complures locupletiſſimi, & oculati teſtes, vt ex literis publicis futura ſaecula miraculum crederent. Facinus publicis literis cõſignatur.

58

Conuerte animum ad artem memoriae, qua iuuenis corſicus triginta ſex millia nominum, latinorum, graecorum, barbarorum, ſignificantium, nihil ſignificantium, & inter ſeſe nihil cohaerentium eo plane ordine reddebat, quo ſemel acceperat, nuſquam prope inſiſtens, nuſquam haeſitans: quodque admirabilius eſt, ab vltimo incipiens ſurſum ver- Memoria omniũ maxima.

versus perueniebat ad primum: rursus ita vt primum, tertium, quintum, & sic deinceps omnia diceret: immo vero vel anno elapso eodem ordine, & quo quisque alio vellet, omnia repeteret.

59 Conuerte animũ ad Telescopium, aliaque mirabilia specilla, quibus ars ita fallit oculos, vt remotissima propinqua referat, minima reddat maxima, adeout milij granum omnino exiguũ cedrum exhibeat amplissimum.

Telescopiũ mirabile.

60 Ad Regiomontani aquilam ligneam, quae Maximiliano

Aquila Regiomontani.

liano Caesari Norimbergã venienti mirabili volatu obuiam processit, eumque leni suspensoque volatu in Vrbem prosequuta est.

Ad ferream eiusdem muscam, quae cum ex eius manibus euolasset, & in orbem, hospitibus quasi salutatis, per cubiculum oberrasset; reuolauit eo, vnde euolauit. 61 Eiusdem musca.

Ad eburneas pateras mille & sexcentas, in piperis grano, torno elaborato formatoque in pateram inclusas. Nam Osualdus Norhingherus Sueus Toreuta, omnium qui sunt quique fuerunt praestãtissimus (id 62 Osualdi paterae ex ebore.

enim existimandum est ex opere supra humanam credulitatem, vires certe sedulitatemque humanam) pateras mille & sexcentas ex ebore torno fecit, perfectas illas quidem, & numeris omnibus membrisque absolutas: adeo tamen paruas & minutas, adeo exiles ac tenues, vt omnes (mirabile dictu, mirabile factu.) calice vel potius caliculo, ex vulgaris piperis grano torno facto, includerentur. Mirabile hoc opus e Germania Romam secum adsportauit Ioannes Carolus Schad a Mitelbrach, sedẽte Paulo V. Pont.

In piperis grano inclusae.

Pont. Max. Vidit autem cō-
ſpicillo paruitate pene inui-
ſibiles, atque adeo numera-
uit tum quiuis alius (facta
enim fuit vnicuique viden-
di facultas) tum maxime
Gaſpar Scioppius, & Ioan-
nes Faber Bambergēſis me-
dicus Romanus.

Ad ligneas bombardas, 63
curru munitas, rotis inſtru- Bombardae mirabiles.
ctas, ornatas denique omni
apparatu bellico vſuque ne-
ceſſario, minutiſſimas illas
quidem ac tenuiſſimas: vt
vigintiquinque numero v-
na cum triginta calicibus li-
gneis affabre torno factis in
vno eoque mediocri pipe-

ris grano includerentur. Haec paucis ab hinc diebus passim ostentabat Io. Baptista Ferrarius e Societate Iesu, vir doctrina & religione clarus.

64 Steuini currus. Ad currum steuini veliferum, quo septemdecim milliaria duabus horis se confecisse affirmat: quem profecto si quis non equis ductum, sed actum hominis ingenio vidisset, miraculo perculsus ab arte ad daemones stolide prouocasset.

65 Pyxides mirabiles. Ad duas illas rotūdas pyxides, alphabeto in ora distinctas, eoque artificio fabrefactas, vt si huius stylus

in

in centro ſitus moueatur ad A aut B, alter ſtylus alterius pyxidis, Perſijs verbi cauſa eodē artificio exttructae; ad eādem literā ſua ſponte conuerteretur. Si hic ad C.D.E. ceteraſue, ille huius motum ſequutus in eaſdem literas feratur: adeout cum abſente loqui poſſimus, nulla aut voce aut ſcriptura intercedente.

Ad tabulam, in qua aſper- 66
ſi temere videntur colores, *Artificioſa tabula.*
vel ea certe ab imperito puero coloribus tincta & confuſa, nulla fere arte depicta: in cuius tamen medio, cylindro ferreo politiſsimo

que posito, statim in hoc velut in speculo refertur imago simillima cuiusuis, mentitis pigmentis fucatisque adumbrati: his nempe, mirabili quadam arte dispositis, hominis adumbrati speciem ad cylindum emittentibus.

67 Ad rosam ex cineribus vstis solerti tamen & ingenioso artificio excultis & elaboratis, quatuor & viginti horis natam, adultam, perfectamque.

Rosa die nata.

68 Ad stylum aut sphaeram ligneam eamque planam in aquae amphora natantem, & assidue orbico motu conci-

Sphaera solis pedisse-qua.

citam; quae nempe exoriente sole solem orientem spectet, paulatim vna cum eo in meridiem vergat, & inde in occasum, solis aut aemula aut pedissequa.

Ad musicum illud instrumentum, quod trâquillo, puro, serenoque caelo, lenissima aut potius nulla spirante aura, non artificis manu, sed intrinseco quodam citharaedo ac symphoniaco genio mirabili armonia sonat, sonante altero pari artificio temperatum. 69

Musicum instrumentum mirabile.

Demû ne pluribus tuas, Lector, aures obtundam, conuerte animum ad vul- 70

Miraculum omnium maximum.

gatam quidem rem omnibusque notam, sed meo iudicio rerum omnium maximum miraculum. Deus immortalis! quid mirabilius bombardae fragore aut ictu? Mentior: quid mirabilius ferrei globi impetu? qua vi fertur ponderosus ille globus? quis ei vim impressit in tormento? vel potius quis extra tormẽtum fouet? Neque dicas, esse *Virtutem impressam*, quae globum pellit fugatque; quia purum id est nomen, nihil me praeterea docens. Scitum namque illud esse vellem, *Vim*, *Qualitatem*, *Virtutem*,

Virtus impraessa refellitur.

Pro-

Proprietatem generalia quaedam esse nomina, rebus omnibus ignotis ab caeco ignaroque philosopho imposita: quod enim ille nescit, nec vllo assequi modo potest, vim, qualitatem, virtutem, aut proprietatem appellat, pulchro nomine suam tegens ignorantiam: immo (quod magis dolendum est) putans ijs nominibus, omnes se quaestiones dissoluere, rebusque omnibus obscuris veritatis lucem afferre. Ego (fateor ingenue) in volante furenteque bombardae globo nihil animo videre possum nec in-

trin-

trinſecus ab ignito puluere, communicatum, nec extrinſecus adhaereſcens; nihil mente compraehendere, quod tam mirabile impetu, ſaeuiſsimo reflante borea, ingentem ac ponderoſum globum propellat. Id ſolum affirmare non dubito, ſi bombarda nunc primo hominibus innoteſceret, & cũ ingenti tonitru & fragore maximo ferreo globo ſemel exploſo collabentem ruentéque domum videremus, miraculo ſtupidi timoreque perculſi iaceremus, rem omnem non ad ſolertiam artis, ſed ad cacodaemonis

terricula acceptam referentes. Aer, inquies, ignito pulucre commotus impulsusque globum extrudit & propellit. Nugas agis: nam vel saeuissime reflátibus austris tormentum vi maxima globum euomit ac proijcit: globus eodem impetu volat ac furit. Accedit, quod globo prope nos velocissimè, rapideque lato, proximus aer leuiter commouetur: certe non ita, vt nos impellat aut protrudat. Non ergo hic extrudit & exprimit volantem globum. Demum proiecta ab aere commoto & extrudente non ferri, certis-

Aer exploditur.

Ratio & experiētia certissima.

tiſſimo argumento eſt turbo verbere actus, qui, flante borea vel aliter in diuerſum concitato aere, in orbem mouetur: & ſagitta, quae ſcindit potius finditque aerem, quam ab eo compreſſa extrudatur.

Sed eſto in expellendo nitatur aer, incaſſum tamen hic agit, *Nec* ſane *proficit hilum*. Nam proiecta res quãtum a poſteriore extrudente aere impellitur, tantundem ab anteriore reſiſtente retardatur. Neque aer lapidem ſubſequens (quae Platonis eſt opinio) ac, ne detur vacuum, ſuccedens in eius locum,

cum, lapidem mouet, quia aer *ſatis habet, ſi impleat, ne detur vacuum:* imo ſi lapide moto, aer ſubit in eius locũ, hic non mouet, ſed motum lapidem ſequitur. Ariſtoteles ait, antecedentem aerem a lapide compreſſum vicinũ comprimere; ac ne detur vacuum, ſubire in poſterioris locum, & ſic proiectum extrudere. Sed a compreſſo aere proiecta non moueri, illud etiam argumento eſt, quod aere magis compreſſo, minus ac ſegnius proiecta moueantur; velocius vero, minus compreſſo. Etenim parua pila, batillo

ſphae-

ſphaeriſtico verberata ſegnius funditur, quam reticulo acta. Intendas oportet mentis aciem, vt haec aſſequaris; exuas aliorum placita, vt credas.

Secundum genus miraculorum.

Iam vero hiſce naturae artiſque miraculis informatus animus, & vtriuſque veluti ſacris initiatus fidelius in eis, quae vnguento ſympathico ſimiliora ſunt, deinde verſabitur. Et primo quidem ea ſunt accurate animaduertenda, quae ex mulierum malacia ſummoque obiectae rei deſiderio in foetu gignuntur: quorum aliqua etſi a nobis ſupra com-

cõmemorata sunt, quia tamen illa miraculo potius, quam virtutis similitudine ad vnguentum pertinent, ideo alia nunc sunt afferenda, quae ad vnguenti vim proxime accedunt.

Ego sane octennem puerum noui, vnguentarij filium, ac nepotem panis custodis Vrbano VIII. Pont. Max. cui ex matris malacia, intempestiuoque leporis appetitu in dextera gena leporinae pellis vestigium impressum est, ipsissimis animalis pilis subfuluis longiusculis ac tenellis refertum: adeo vt verius diceres auulsos 71 Malaciae exemplum.

ſos ex lepore pilos genae inſitos fuiſſe, quam ex materna imaginatione adnatos. Vnde, obſecro, pili color leporinus? vnde inſignis & maxima ſimilitudo? vnde? niſi ex influente deſideranti leporis vi atque ſpiritu? Ex imaginatione, inquies, vehementi grauidae matris. Mendose: nam mater deſiderio flagrans imprimit quidem in puero tenello rei deſideratae veſtigium; ſimilitudo vero non ex ea, ſed ex lepore deſiderato in veſtigium deriuatur. Quare pili color, tenuitas, laeuitas non matri, ſed lepori referenda ſunt.

Maculae ſimilitudo vnde.

ſunt. Quod ſi minus credulus, immo vere faſtidioſus rem plane contemnas, praebe aures hiſtoriae, quam tibi fideliſſime narrabo.

Nobili Matronae Florentinae (nomen autem reticeo incertus, placeat, an diſpliceat pulchrae honeſtaeque mulieri rem patefieri) maculatum eſt dexterum tempus vuae macula, fuſca illa quidem, & adeo obſcura, vt vix oculis pateat; immo nec vix quidem, niſi diligenter inſpectantibus, etiam ſi in carne candidiſſima impreſſa ſit. Frondentibus autem ac virentibus 72 Maculae vuae hiſtoria Mira cõmutatio.

vitibus, mirum in modum macula vireſcẽs vel luſcioſo conſpicua eſt: foecundis fructuque exhuberantibus, fere intumeſcit; mox e viridi colore paulatim vergit in flauum, deinde haud obſcure flauet, flauente vua ac plane maturata; demum appropinquante hieme, vitibuſque pampino nudatis, prope euaneſcit, ſubfuſco ſolum colore leuiter adumbrata. Vnde mirabilius hic maculae motus, color varius & plane inconſtans, conſtanti tamen ac definito tempore ſingulis annis cõmutatus, niſi ex vitibus

vuisq; ardenter desideratis?

Eodem plane modo Andreae Labiae nobilis Veneti variat insignis macula, vniuersae dexterae genae ex vini rubri desiderio a matre impressa: nam vere attollitur & mire rubescit appropinquante autumno vuisque maturescentibus; facta vero vindemia detumet & paulatim languescit. 73 Vini maculae historia.

Neque discrepat ab his mali punici fusca macula, nobili mulieri ex malacia impressa: quae colorem mutat & omnino rubescit, rubentibus punicis a matre desideratis. 74 Mali punici historia.

75 Et famulae Principis Caesij magnae ac frequētes quasi verrucae in manu extuberant, fragis aestate pullulantibus; plane subsident & euanescunt, ijs frugibus hieme abolitis: iterum extuberant, subsident iterum, aestate noua, nouoque hieme adueniente. Res igitur desiderata e longissimo indefinitoque interuallo vim emittit in maculam, foetui desiderio matris impressá.

Verrucarum historia.

76 Haud absimile est, quod de vino doliare scribunt probatissimi auctores, ac scientissimi vinarij experimento comprobant. Commoueri

Vini doliatis historia.

ueri illud quidem ac perturbari asserunt, turgentibus in palmite gemmis, nouoque vino pendente: quo in cellarijs condito, denuo clarescere.

Quare non est, cur temere leuitatis insimiles auctores omnium maximos, Aristotelem, & Theophrastum, qui scribunt vrsorum adipem *latebrarum tempore exũdantem & intumescentem vasa implere*: nimirum cum vrsi in speluncis hieme latent, eorum adipem in vase asseruatum commoueri & intumescere, spiritu ex viuentibus vrsis influente tur- 77 Vrsorum adipis historia mira.

gentem. neque enim difficilius ex vrsis, quam ex vuis vinoque pendente spiritus emanat, qui alio pertingens alia aliter afficiat.

78 Quod si haec a communi hominum intelligentia disiuncta & non adhuc a natura nobis enodata contemnas (nam ea est quorundam peruicacia, vt quae propria intelligentia freti non assequuntur, vel per summam naturae iniuriam negare audeát) quod si expertissimis viris experimenta, aut nugas, obijcias; profecto necesse est, vt non Theophrasto solum probato

Vulgi peruicacia.

to graueque auctore, sed visu etiam olfactuque inuito inficieris,

E caepis & allijs in cellario conditis tunc acriorem acutioremque non efflari odorem, cum eorum species in terra progerminat. Etenim & Theophrastus & experimentum testatur, allia caepasque asseruatas ea cum propria specie continuitate coniunctioneque naturae consociata esse, vt cum hae tempestiue satae germinant, illa commoueantur, & veluti spiritu intus alente excitato, acutius & vehementius oleant. 79 Caeparum & alliorum historia.

Gallica historia.

Dum vero haec ſcriberem, nec adhuc manum de tabula, Illuſtriſſimus vir Franciſcus Maria Suareſius Epiſcopus Vaſionenſis, cui rudimentum huius diſputationis tradideram, duas mihi ſuppeditauit hiſtorias, ſibi a praeſtantiſsimo Alberto medico Carpentoract. per literas communicatas, vnguento ſympathico mire fauentes: quibus vt fides magis habeatur, ipſarum literarum exemplum huc adſcribere, operaepretium duco.

Il-

Illustriss. & Reuerendiss. D.D.

DE SVARES

VASIONEN. EPISCOPO.

TRactatum de Vnguento Armario Clarissimi domini Petri Seruij tuo nutu & gratia perlegi, Praesul Illustrissime. Iubet tua dominatio, vt quod de eo sentiam, ingenue proferam. Sententia mea suffragium erit illi gratiosum, & fauens, quantum egregios illustrium virorum conatus soleo approbare, & collaudare. Nihil in hoc genere ornatius, nihil eruditius dici posse puto, eodem stylo ad huius operis integritatem duo persequi deside- Censura Alberti medici.

ra-

rarem; alterum propria auctoris experientia in tanti remedij confirmationẽ, alterum eiusdem remedij descriptionis examen.

Crollius vere superstitiosus.

Illa a tanto auctore omnem demeret damnatae magiae suspicionem, cuius non est expers Crollius, qui & pollicetur medendi methodum per verba, & caratheres, & obseruationes nonnullas in vsu istius vnguenti, quod vocat sympathicum commendat, quas inanes & pene futiles existimem. Eadem experientia decerneret quaestionem, an sit, antequam perquirantur eiusdem rei proprietates, & propter quid, rei existentiam certam faceret, quam

alij

alij negant, & solam nobis relinqueret admirationem, vt in pluribus naturae operibus, veluti in puella Massiliensi sex- 80 *decim circiter annorum, quam ante quadraginta annos noui pulchram & nobilem. Haec in prima frontis pilosa parte morum gestabat ex imaginatione matris vtero gerentis, quod veris initio, dum eius specie arbores surgunt, intumescebat, & virescebat, postmodum rubescebat, & nigrescebat, vti eiusmodi fructus ad maturitatem perfectam pertingere solent, decisis ex arbore fructibus & folijs, planus remanebat locus ad proximum ver. Viuit adhuc*

Massiliensis puellae historia.

eru-

81 *eruditissimus Doctor medicus*
Cersi historia. *Aptensis Dominus Lelong qui cerasum eodem modo progrediens prope auricularẽ digitum defert. Mirari liceat sympathiã & veluti dependentiam animalis a vegetabili. Vnguenti descriptio satisfaciet quaestioni, quid sit, ego aliquantulum diuersam apud varios auctores animaduerti. In illius examine mire elucseret singularis auctoris eloquentia & uberior doctrina, cuius velim esse aemulus, vt et Dominationis Vestrae Illustrissimae seruus obsequentissimus.*

Carpentoracti 2. Mar. 1637.
Albertus Med.

Haec

Haec autem cum ita ſeſe
habeant, non eſt, quod ani-
les ſuperſtitiones aut com-
menta eſſe exiſtimes, quae
a grauiſſimis viris de naſo
arte reſtituto, deque Apuli
aranei veneno commemo-
rentur.

Et quidem ſatis inter om- 82
nes conſtat, Petrum Boia- *Boiani & Taliacotij mira opera.*
num, Taliacotium, ceteroſ-
que nobiles chirurgos am-
putatum naſum tum ex pro-
pria aegri carne, tum ex
aliena non ſine magna ho-
minũ admiratione refeciſſe.
Ceterũ in hac vere miranda
chirurgia illud accidit prae-
ter expectationem & opi-

nio-

nionem omnium, vt nasus, ex propria aegri carne restitutus, nunquam contabuerit: qui vero ex aliena, tamdiu incolumis fuerit, quãdiu alter homo, e cuius carne refectus fuit nasus, vixerit. nam eo mortuo, sensim contabuit adnatus nasus, ac tabe, & putredine confectus decidit. Vnde obsecro, portentum hoc & miraculum, nisi ex vere mirabili & prodigioso spirituum e viuente homine ad nasum effluuio? Nonne hic homo, cum viueret, quamuis longissime dsiunctus, quandam vim saluta-

Naturae vere miraculũ.

Mirandus influxus.

ta-

tarem, vitalemque emittebat in nasum restitutum? Quid vero sit haec vis, quomodo e longinquo feratur in nasum, fateor, me plane ignorare; puto in naturae penetrali intime & obscure delitescere, & nobis datum esse, admirari potius, quam nouisse.

Neque vero fide dignis auctoribus abroganda fides est, aut temere renuenda, quae docti ingenuique viri testantur. Ego sane non tantum apud probatos auctores expertosque ea legi, sed etiam a nobili eruditoque viro, & ab omni fuco alie-

Cōfirmatio historiae.

alienisſimo accepi, Panormitanum Equitem multos annos habuiſſe naſum e famuli carne reſtitutum; hoc vero mortuo, eundem amiſiſſe.

83 Apuli aranei hiſtoria. Quid dicemus de vi illa plane mirabili, quae ab araneo (tarantulam Apuli nominant) in commorſum hominem e longinquo deriuatur? nonne conſtat, cõmorſum ab araneo ſingulis annis ſub idem tempus, quo impreſſum fuit venenum, ijſdem ſymptomatibus corripi, donec araneus moriatur? nonne eo mortuo, cantamine quodam arteque

ac-

accerſito, paulatim contabeſcens impreſſum venenum tandem abolerur? Vana, dices, ſunt haec, futilia, & aniles fabulae. Vana igitur putes, neceſſe eſt, vinum, vuam, malum punicum, fraga, ceraſum, morum, allia, caepas, aliaque huiuſmodi ſexcenta, quae a vi & energia, e longiſsimo interuallo deriuata, aperte commutantur, quaeque actionem *nobis* in diſtans atteſtantur. Immo vero neceſſe eſt, vt Timone Nicaeo obſtinatior, exhauſto ſapientis rubore, nec ſenſui nec experimen-

Firmatur hiſtoria exemplis.

Timon Nicaeus hominum obſtinatiſſimus.

to credendum putes.

Quorſum, inquies, haec? Quorſum tot tantaque naturae, artiſque miracula, huc quaſi in faſtidium adducta? nempe, vt intelligas, naturam plurima in rerum vniuerſitatem, atque in hominum proſpectum quotidie magis magiſque miranda producere, quae vnguento ſympathico paria ac ſimilia ſunt. Vtque intelligas, nihil pene ex eo genere eſſe, *quod fieri non poteſt:* imo vero immenſam eſſe naturae vim, infinitam & omnino interminatam Dei potentiam: adeout *Poſſibile*

Cur huc congeſtae tot hiſtoriae?

Poſſibile interminatum eſt.

ſibile Deo (dicere auſim) & naturae aequale habendum videatur. Quod ſi ita eſt, quis negare audet, ſolertem, ſubtilem, & reconditam artem, comitem, aemulam, adminiſtramque naturae, huius arcana ſedulo ſcrutatam ac penitus aſſequutam, eiuſmodi POSSE vnguentum componere, quod gladio ſolum pannoue illitum abſenti vulneri medeatur?

Sed alium video Ariſtarchum, me aut tanquam nimis credulum & ſimplicem illudentem, aut increpantem tanquam ignarum

rudemque philoſophum, qui rem aſſeram; nulla fultam ratione, nullaque veri ſpecie fucatam. Sed heus tu? fabellam geſtis audire? morem geram: nam & ipſe *tuas geſtio nutantes auriculas videre*. Etenim de rebus abditis, quae arcana vi agere dicuntur, ratiocinari, eſt vere fabulari: ita quidem ſentio, ac profiteor; etſi complures eſſe ſciam, qui, propria intelligentia freti, rerum fere omnium ſcientiam ſe conſequi facile poſſe arbitrentur. Ceterum vt intellectum noſtrum inhiãtem veritati aliqua veri ſpe-

Qnodam fabellam narrate, aſinus auriculas mouebat.

cie

cie capiamus, & fucum aliquem mentitae veritatis ei obducamus, aut certe blandiamur veritatem affectanti, sic puto implicatam rem explicari posse. Ratum apud omnes pene Philosophos est, caelum ita cum orbe terrae consociatum esse, ita huic patrocinari atque prae esse, vt nihil hic agatur, quod inde vim non deducat praecipuam. Sic Aristoteles dixit, a sole & homine hominem generari; sic Plato vnicuique speciei non solum peculiare astrum praefecit, viresque impertiri censuit; sed ipsas etiam specierum

Differitur de ratione, qua vng. agit.

Aristotelis Platonis Fernelij placita.

ideas inde accersiuit. Sic Fernelius calorem rerum omnium opificem, tanquã alter Prometheus, de caelo duxit. Hic autem calor, vis haec caelestis auctor est rerum omnium praecipuus, & vt e caelo demissus, rebus intime inseritur; ita omnia simul amice nectit & mirabili sympathia vincit. *Necessario enim* (inquit Cicero) *omnia vno diuino ac continuato spiritu continentur:* atque adeo, vt ait Scaliger, *concors & consentiens natura sibi rerum omnium, tum superiorum, tum nostratium admirabili serie perpetuaque necessitudine*

Calor hic & spiritus est anima mũdi

coniun-

coniungit, itaut non ſolum ſint in rebus tanquam gradus, aditus, receſſus ſeperatis, verum etiam eorum, quae ſeiuncta penitus videntur, ſubſtantiarum commiſtiones. Quare vnumquodque cum altero ſympathia conſociatum, vt magnes cum aſtris, palea cum ſuccino, cum ferro magnes ceteraque ſexcenta, per eum ſpiritum ſuas vires impertitur (ſpiritum autem appello, quicquid ſit illud, quo res inuicem amice nectuntur, e caelo deriuatum) ſic homo viuens in naſum alienũ ſalutarem vim emittere videtur: ſic Apulus ara-

Omnia per ſpiritum vna nectuntur.

neus in commorſum hominem perniciosum effundere venenum: ſic fraga, ceraſus, morus, carnea, fraga, morum, ceraſumque in tumorem attollere, viriditate, rubore, ac nigritia ſuffundere: ſic allia caepaeque ſatae allia caepaſq; in cellario conditas acuere & excitare: ſic vua in vitibus cum doliare vinum, tum hominis maculam commouere: ſic homicida homini occiſo quiddam impertiri, quo ſáguinem cócretum reſoluat: ſic demum vnguentú ſympathicum eiuſmodi in vulnera vires emittere, quibus

Quomodo cera ius & macula foetum afficiat.

Quomodo vng. armar. agat in diſtans.

bus ea medeatur.

Ceterum quia *Veritas in occulto latet, a natura in profundo demersa, limaturque,* vt ait Cicero, *in disputatione* subtilius & in lucem profertur clarissimam, operaepretium est, quo res, discussa omni caligine, aperte omnibus pateat, aduersariorum rationes diligenter colligere, fideliter afferre, & strenue refutare. Veritas rerum latet.

Et primo quidem diuersa medicamenti compositio negocium nonnullis maxime facessit; illudque vanum esse facile persuadet. Nam, inquiunt, si inconstans est Primum argumentum aduersariorum soluitur.

atque

atque dissimilis vnguenti structura, fieri non potest, vt constans sit, firmaque, & nullo daemonis fucata dolo eius facultas. Et quidem humanũ sanguinem, a plerisque in compositione vsurpatum, respuunt aliqui & plane aspernantur.

Vnguẽti cõpositio varia

Adipem necessarium esse nonnulli aiunt, inutilem futilemque alij. Vsneam (sic enim isti *Cittiaei, aduenae omnino atque ignobiles verborum opifices,* Muscum appellant, in cranio suspensi hominis natum: putantes se, quod olim Tiberius Caesar nequiuit, barbara nomina

ciui-

ciuitate Romana donare, posse) Muſcum, inquam, nonnulli ſummopere praedicant, contemnunt nonnulli tãquam ſuperuacuum. Terebinthinam, bolum armenium, oleum lini, roſaceum, ſantalos rubros, lumbricos, apri vrſique adipem, conſolidam maiorem, lapidem hæmatitem ſunt qui approbant, ſunt qui plane improbant. Immo vero adeo inter ſe diſcrepant vnguenti auctores & vindices, vt pro ſuo quiſque genio, quod lubet, vnguento ingerere videatur. Paracelſus, qui vel auctor vel aſſer- Vnctea quid.

tor

tor eius medicamenti effe-
cenſetur, eoque Maximilia-
num Caeſarem donaſſe fer-
tur, hanc commentus eſt
compoſitionem: ℞. *Vſneae vncias duas, mumiae vnciam ſemiſſem, pinguedinis humanae vncias duas, ſanguinis humani vnciam ſemiſſem, olei lini dracmas duas, roſacei, boli armeni ana vnciam vnam: miſce fiat vnguentum.* Ioannes

Io. Baptiſtae Portae compoſitio.

Baptiſta Porta eandem probat, addita ſolum terebinthinae vncia. Eandem Rodulphus Goclenius: haud abſimilem Robertus Flud: di-

Roberti Flud compoſitio.

uerſam Oſualdus Gabelchouerus; ℞. *pinguedinis apri,*

vrſi

vrsi ana libram vnam, eaque liquefacta abluantur vino rubro, adde pulueris lapidis haematitis vnciam vnam, santali rubri dracmas sex, lumbricorum praeparatorum dracmas duas, vsneae quantum haberi potest, misce fiat vnguentum. Huic consimilis a Iacobo Golero tradita est: ℞. *pinguedinis verris aprugni domestici vrsini ana libram semissem musci e cranio humano pugillum vnum, lũbricorum terrest. mens. ¼ lapidis hematitis vncias duas, santali rubri, radicis consolidae maioris ana vncias tres, misce cum vino fiat vnguentum.* Plurimum vero

Iacobi Coleri cõpositio

ab

Crollij compositio. ab his distat Crollij descriptio: nam hic reiecta pinguedine apri, verris, atque vrsi, vsurpat apri cerebrum: muscum vero abradendum iubet, *Luna crescente & in bona domo*, vt loquitur, *existente Veneris, si fieri potest, non Martis aut Saturni*. At vero

Io. Vuitichii compositio. Ioannes Vuitichius ab his omnibus maxime dissentit, &, vt videtur, veluti

Cumea Sibilla horrendas canit ambages.

muscũ, mumiam, adipem, sanguinemque humanum aspernatur: quae tamen alij fundamentũ vnguenti praecipuum esse praedicant.

Iam

Iam vero ſi adeo inter ſe diſcrepant vnguenti artifices, ſi quod alij iaciunt tanquam fundamentum, alij velut inutile ineptumque euertunt; quis eſt tam antiquus & ſimplex, qui id vanum eſſe non putet? Sola, inquiunt, compoſitionis diſcrepantia vnguenti vanitatem atteſtatur. Ceterum nugae ſunt haec, merae nugae: vix enim vllum eſt generoſum nobileque medicamentum, cuius apud omnes vna ſit & plane conſtituta cōponendi ratio. Theriaca, electuarium ex hyacintho, & Mithridaticū anti-

Quid a diuerſa compoſitione cō ſequatur.

Argumentū diſſoluitur.

tidotum (vt ſexcentá prae- termittam) id vnicuique declarat. De vnguento vero ſympathico omnes in eo conſentiunt (vnum excipio Vuitichiũ, de quo poſtea dicam) vt componatur ex re quapiam ſympathica, humano ſanguine, vel muſco, vel adipe, mumiaue, quae cum homine cognatione quadam ac ſympathia conſociata non eſſe, bardus eſſet ac plane ſtupidus, qui inficiari vellet. Conueniunt etiam componendum id eſſe ex ijs, quae ſcopo vulneris collimãdo apta ſunt. Scopus autem, ſi credi-

Vnguentum componitur ex re ſympathica.

dimus Galeno ceterisque medicinae proceribus, maxime est diducta labra adducere, adducta conseruare, vnire,&,vt plane coalescant, operam dare; fluentem sanguinem sistere, imminentem inflammationem cauere, suppurare contusam carnem & cutim; suppuratis nouam sufficere, naturalem partis calorem spiritusque fouere, tueri ac retinere temperamentum, atque omnibus symptomatis mederi. Horum aliqua natura efficit, aliqua ars medica. natura quidem vnit glutinatque vulnus, quod prae-

Scopus in vulneribus sanandis.

Quid praeest natura in vulneribus.

cipuum eſt huius opus; contuſam carnem ac laceratam cutim coquit in pus, coctum expellit, expulſo nouam carnem ſubſtituit. Ars fere amouet impedimenta, quo natura ea omnia perficere poſſit. Nam primo quidem eo incumbit ars, vt, ſi quid in hiante vulnere interceptum eſt, telum, ſanguinis grumus, ſimileque extrahat; deinde vero vt ſanguinem fluentem ſiſtat, ne calore ſpirituque euaporato pars langueat ac frigeat, impotens proinde futurae coctioni, expulſioni, generationi, glutinationi; tum adducit

Quid ars præſtet in vulneribus.

labra

labra, adductaque conseruat, naturam puri coquendo incumbentem, expellentem, generantem, atque cicatricem ducentem, fouet: demum, vt inflammationem, ceteraque symptomata, vulneri familiaria, accessu prohibeat, enititur & elaborat. Iam quae fiunt a natura, nulla fere medici ope fiunt: quae vero ab arte, partim per chirurgi manũ, fasciam, linteum, phlebotomiam, ceteraque; partim per adhibita appositaq; medicamenta, oleum, vnguentum, emplastrum, ceratum, ac similia efficiuntur. Etenim in- ter-

In quo discet ars a natura.

Diligenter aduerte.

terceptum quidpiam instru mento ex hiante vulnere extrahitur, dissita labra manu coëunt, coita seruantur fascia, inflámationem phlebotomia prohibet, medicamentum purgans, cucurbitulae, frictiones, ceteraque huiusmodi. At vero fluentem sanguinem imposita medicamenta sistunt, euaporátem spiritum, caloremque exhalantem obducta illitaq; pharmaca retinent; naturam, contusae carnis suppurationi incumbẽtem, olea fouent, vnguenta, emplastra, ceteraque: absterisioni, expulsioni, nouae carnis
gene-

generationi medicamenta, naturae opem ferentia auxiliantur, cuiusmodi praecipue sunt oleum Hispanae, balsamum nostrate, alia, quae vulneraria dicuntur. Iam vero (gradatim descendo in vnguentum sympathicũ) quaecunque ab alijs vulnerarijs medicamẽtis effici dicuntur, ab vnguento Sympathico effici posse, mihi persuaderi facile patior. Nam fluentem ex vulnere sanguinem armenius bolus sistit, spiritum & naturalem partis calorem euaporãtem, oleum & alia vnguine suo exitu prohibent: suppuratio-

Peculiaria de Vnguẽto armario.

Singulae vnguenti partes examinãtur.

nem contusae carnis adeps iuuat; glutinationi idem bolus armenius opitulatur, absterſioni terebinthina, expulſioni puris, nouae carnis generationi, alijſque, quae natura medicamento auxiliante abſoluit, ea praeſto ſunt, quae calorem fouent, & naturale partis temperamentum tuentur. Ex quibus omnibus vnguentum hoc vulnerarium conſtare, vnuſquiſque eius cõpoſitionem perpendens intelligere poteſt. *Archimedes*, inquies, *non poſſet melius deſcribere*, ſi vnguenti artifices in eo componendo vna

Obiciunt vnguẽti hoſtes.

om-

omnes consentirent. Sed VVittichius a ceteris dissentit, & pleraque consulto praetermittit, quibus deficientibus operationes omnes, quas proxime nominauimus, deficere necesse est: & tamen sanitatem ex vnguento partam pr edicat, affirmat, iurat: ex vnguento igitur nulla vi naturali praedito, nulla aut aperta, aut abdita facultate instructo: sed potius (vt coniectare licet ex sanitate mirabiliter recuperata, & ex vnguēto ex nugis composito) certa superstitione fucato. Sed

Obiectio dissoluitur.

Nasutus sis usque licet, sis denique nasus.

nihil tamen in nostro vnguento subodorare poteris, quod pio animo male oleat. Si VVittichius expertus aliquando est vnguētum sine adipe, sanguine, ceterisque sympathicis vulnera sanare, naturae sanitatem acceptam fero, non vnguento, non daemoni: non quidem vnguento, quia nulla pene vi praeditum est, nulla sympathia cum aegro coniunctū. Non daemoni, quia non est, cur velut *in theatrum Deos aduocemus, ut soluant nodum fabulae,* si mirabilis effectus

cau-

cauſarum rei manifeſtae adſcribere poſſumus: naturae ſcilicet, quae τῶν νόσων ἰατρὸς. Cur ergo, inquies, quaeuis ſanatio, quae a quouis medicamento ſympathico parta dicitur, naturae adſcribenda non eſt? Nempe ob eandem cauſam, ob quam, adhibito verbi cauſa Hiſpanae oleo, medicamento non naturae ſanitas adſcribitur: quia ſcilicet vnguento ſanandi vi praedito accepta referri poteſt, nullo hinc abſurdo conſequente; vt ex rationibus aduerſariorum a nobis refutatis ac deinceps refutandis liquido con-

Altera obiectio.

Sãguis hum. necessarius in vnguẽto.

constat. Sanguinem vero, muscum, mumiam, ceteraque ex homine sumpta, necessaria esse vnguento cõficiendo, ideo existimamus, quod aegro per ea arctissima cum vnguento cognatio sit. Etenim in homine hominisque partibus calor inest caelestis, praecipuus actionum auctor, cuius vim esse plane mirabilem ac vere caelestem ex Aristotele & Platone liquet, liquet ex Hippocrate, qui libro de principijs, *Mihi quidem videtur*, inquit, *quod calidum vocamus immortale esse, & cuncta intelligere, & videre, & audire,*

Calor naturalis est vere caelestis.

re,

re, & scire omnia tum praesentia tum futura. Calor autem hic, spiritusue, sicuti minimis quibusque corporis partibus penitus inseritur, ita est earum ὕσία & veluti essentia ac natura, quas mutuo quodam consensu & occulta sympathia arctissime vincit. Quare mirandum non est, si adeps humanus, mumia, muscus, & sanguis, qui seminarium est caloris & spiritus cognationem habeant cum genere humano. Mirabitur haec rudis Aristarchus, non secus ac *Si mulier vitulum, aut si bos ediderit agnum:* vel certe

Cur sanguis hum. sit necessarius vnguent.

con.

contemnet, quaſi nos ab rationibus inopes, & noſtri ingenij viribus diffidentes ad caeleſtia confugiamus. Morositas odioſa eſt. Ceterum non eſt, cur vere moroſus ac difficilis omnia faſtidias: mihi ſane nihil odioſius eſt eo hominum genere, cuius palatum adeo ſapit, vt omnia plane ſtomachetur: cui *Nec Demoſtenes ſati facit*, nec *Coae Veneris pulchritudo*, aut *ſimulacrum Iouis Olympici*. Etenim calorē ſpiritumque e caelo deductū translatumque ad nos, omnes ſapientes antiqui, recentiores agnoſcūt, in quaeſtionem minime reuocandum.

Alij

Alij vero ingenij aciem in omnes vnguenti partes acrius intendentes singula quaeque diligenter examinant: cumque earum nullam aduertant ea vi praeditam, vt absenti vulneri mederi possit, vnguenti praestantiam, vt vanitatem & malitiam, nobis obijciunt. Neque enim (inquiunt) sanguis humanus, neque pinguedo, muscus, terebinthina, oleum lini, bolus armenius, aut quiduis aliud in vnguentum vsurpatum, eiusmodi vi praeditum esse videtur. *Heu prisca fides!* Tam ne bardus es, tã rudis

2 Alterum argumentum aduersariorum.

Dissoluitur argumentũ.

me-

medicus, in philosophia, tam hospes & aduena, vt nescias, sexcenta esse, quae sigillatim aestimata, inutilia pene sunt, nulla (dicere ausim) vi praedita? Si vero generatim, penitus admiranda? Theriacam habes, vel potius (quod magis mireris(habes fossile stibium, vulgo antimonium, nulla purgandi vi praeditum; habes chrysocollam, quae, si ethimologiam spectes, aluũ potius tardat: nam auri gluten Latinis significat: mista habes haec eadem, incredibilem purgandi vim omniumque maximam ex mixtio-

Compositio quantũ possit.

tione adepta. Quid dicemus de puluere nitrato? vim eius esse admirabilē, quippe qui tonitrua & fulmina imitetur & aequet, sciunt omnes; omnesque sciunt, neque nitrum, neque sulphur, aut carbonem, ex quibus is constat, ea vi praedita esse. Itaque hoc argumētum, quod principio velut *Euripidis emphidexium* esse videbatur, infirmum reuera futileque est,

Puluis tormētarius ad mirabilis.

Et redit in nihilum, quod
fuit ante nihil.

Nonnulli vero (ridendi profecto sunt hi) vnguenti superstitionem ex eo coniectant, quod suspensi homi- 3

Testum argumentum.

nis

nis muſcus in compoſitionem vſurpetur. Si enim, inquiunt, naturalis eſſet vnguenti vis, non magis laqueo, quam morbo mortui hominis muſcus vtilis ac ſalubris eſſet. Sed vere audio anicularum murmura, quae hoc ipſo, quod aliquid ſuſpēſi hominis adhibetur, de ſuperſtitione continuo trepidantes & meticuloſae ſuſpicantur. Philoſophi eſt animaduertere, hominem morbo non confectum vberiori ſpirituum copia circumfluere, morbo vero afflictum ſpiritibus exhauſtis contabeſcere. Suſpenſum prae-

Diſſoluitur argumentū.

praeterea vberrimos laqueo spiritus ad caput allicere ac trahere: hoc igitur spiritibus turgescens, & radicati etiam humidi succosus, foecundiori ac praestantiori musci seminario praeditum est. In vnguento autem tam mirabili componendo selectissima praestantissimaque vsurpanda esse, quis dubitat?

Muscus suspensi hominis praestantior.

Neque vero aditus ad caput laqueo spiritibus intercluditur ita, vt in thorace omnes & faucibus haereant: quia ligatum praessumque guttur sanguinem non spiritus transitu prohibet. Declarat id quidem calor faciei

nõ mediocris,rubor, & vinculo arctius ſtringente, & ſpiritibus propterea eo ingruentibus, plumbeus color, quo facies perfunditur.

4 Quartum argumentum.

Neque eſt cur ſympathiã ſanguinis adipis muſci cum homine vanam & fabuloſam putet Sennertus quod ſanguis, exempli cauſa, corrumpatur ac putreſcat, corpore, vnde miſſus eſt, conualeſcente, immo plane incolumi; quia ſympathia, inter ſanguinem & hominem non ea eſt, quae ad producendam vitam, vel ad valetudinem tuendam ſit neceſſaria; ſed quae ad quaſ-

Diſſoluitur argumentũ.

dam

dam actiones sui perutilis!
Exemplo rem aperio: venenum a scorpione membro impressum arctissima cum scorpione sympathia coniũctum est: vt patet ex eo, quod hic, contusus & vulneri appositus, reuocat exugitque venenum a se membro actũ inspiratumque; & tamen is diu vixisset incolumis, etiam si impressum a se venenum vna cum homine extinctũ esset. non enim vnquá scorpius cum homine venenato interijt, aut interijsse fertur.

Quæ sympathia sit necessaria vnguento.

Scorpius venenum.

Mihi vero laborandum non est (vt vehementer laborandum, summisque in- 5

Quintum argumentum.

genij viribus contendendum, omnes arbitrantur) *de ſphaera*, vt vocant, *actiuitatis* vnguenti vulnerarij. Nam etſi plurima agentia naturalia certam *nobis* habent ſphaeram actiuitatis, certum ſpatiũ, ἀπόῤῥοιαν: ſeu virtutis effluuium circumſcribens, aut vim certò aliquò emittere nobis videantur; tamen multa ſunt, quorum ſphaera quam late longeque pateat, haud certo ſcimus, aut, ſi ſcimus, eam longius pertingere ac prope indefinitá eſſe intelligimus. Et vero quam ſphaeram actiuitatis habere putamus ma-

De ſphaera actiuitatis complura.

magnetem, vel potius ſtellas ad ſe magnetem allicientes? Quam ſphaeram illuminandi noſtraque corpora varijs qualitatibus afficiendi habere Solem, Lunam, Stellas, ſupera denique omnia: Sol ex infinito prope interuallo ſua vi ad terram vſque pertingit, longiuſque progrederetur, ſi terra eſſet longius diſſita. Luna plena, nouaque, imo intermeſtris ac dimidiata Italũ lunari morbo aeque afficit atque Aegyptium, Perſam, Indum, ceteros orienti proximos: quinimo peraeque hos atque Gallos, Germanos, Nor-

Sphaera actiuitatis magnetis.

Solis.

Lunae.

uegos aliosque vltimum occidentem & septentrionem incolentes. Ignis exurit lignum, sibi contiguum; calefacit hominem, sibi vicinum; illuminat aerem, longe distantem. Quid? etiam e longinquo interdũ ignis comburit. Nam aproxeos herbae radicem a se distantem accendit, longius pertingens sua vi, quam vulgus hominum opinetur.

Ignis.

Corruet, inquies, Porticus Stoicorum, Licaeum, Academia, ceteraque philosophorum gymnasia ruinas agent, si incertam esse dixeris, minimeque constitu-

Obiicitur.

agent,

tam agentium ſphaeram actiuitatis. Corruant, nihil moror, penituſque labantur, ſi infirmo nitantur fundamento. Sed reuera corruere non ſinit, vndique ſulcit ac ſubſtentat, qui rem intentis mentis oculis contemplatur. Definita eſt atque certa agentibus, non nobis, eorum ſphaera actiuitatis; vim certo aliquo emittunt omnia: quo vero, quam longe lateque non raro ignoramus, putantes breuiori definitam eſſe interuallo, quá reuera ſit. Quam igitur actiuitatis ſphaeram hominis eſſe putamus alienum de-

Reſpõdetur.

Quomodo ſit definita agentium ſphaera actiuitatis.

longinquo nasum seruan-
tis? Apuli aranei impressum
membro venenum fouen-
tis? mori ac cerasi sui quasi
speciem in modum tam
mirandum in homine im-
mutantis? aut eius, qui ex
Gallia in Italiam canem
allexit? Fertur enim canis
dominum, ex Lugdunensi
Gallia in Italiam profectum,
e longissimo interuallo plu-
riumque dierum flexuoso
incertoque itinere, & inse-
quutus & consequutus fuis-
se. Fabellam putas de cane
quae narro, ab alijs mihi nar-
rata? Audi historiam do-
mesticam ac verissimam.

Historia de cane.

Ser-

Seruio meo germano fratre, Roma Spoletum redeunte, domesticus canis latrare coepit, & inconsueto quaeruloque vlulatu domum implere multo ante, quam is domum appropinquaret: imo vero vltro ac citro commeare & vndique discurrere: tandem morae impatiens aperta ianua domo prosilijt, & redeunti Seruio longe obuiam processit. Domestica historia.

Idem canis (quod certe longe mirabilius est) ab eo die, quo Seruius Spoleto Romam profectus fuit, moerens, demissus, afflictus, & ab omnium consuetudine Miranda de cane.

abhor-

abhorrens in angulo domus perpetuo fere dormitabat & a cibo pene omni sese abstinebat. Cum vero primum frater Roma Spoletũ versus iter iniret, statim canis moerore deposito se erigere coepit, & consueto cibo reficere. Neque vero existimes, casu id semel accidisse, quia toties contigit quoties Spoleto Romam Seruius migraret, ac Roma Spoletũ reuerteretur. Quinimo domestici omnes ex eo coniectabant, Seruium, in patriam reuersurum, iam in viam se dedisse, quod canis recenti ac repentina hi-

hilaritate priſtinam triſti-
tiam relaxaret, omnibúſque
noua feſtiuitate blandiretur.
Illud etiam, quod de fele, a fide digniſſimo praeſtan-
tiſſimoque Poeta Franciſco
Stelluto nuper accepi omni
no improbat certá ἀπόῤῥοιαν:
Felis Aeſio e Capuccinorũ
domo in aliam eorundem
Patruum duodecim millia
paſſuum Aeſio diſtantem,
ſacco concluſus, cum tranſ-
portatus eſſet, eadem die
per arduam latebroſam ac
tranſuerſam viam Aeſium
repetijt. Iam vero, Sennerte, (hunc appello, quippe
acerrimum omnium atque
infe-

Hiſtoria de fele.

Diſſoluitur argumentũ.

infestissimum vnguenti ho
stem) quod nam spirituum
effluuium manare putas e
fele Aesio profecto? e Spole-
tino homine ex Vrbe vix
pedem efferente? Quam
sphaeram actiuitatis esse pu-
tas vrsi, vrsinum adipem
in vase asseruatum commo-
uentis? leporis leporinos
pilos tenello puero plane-
que imberbi in genam in-
serentis? vuae vinum dolia-
re maculamque hum: com-
mouentis? mali punici mu-
lieris occipitium; vini rubri
viri genam tam facile ac
perspicue immutantis? fra-
garum carnea fraga incre-
di-

Vrsini adipis leporis ceterorū sphaera

dibili vi afficientium? Vanum profecto est, quod vulgo omnes asserunt de certa *nobis* sphaera actiuitatis.

Quare minus facessit negocium, quod de medicamento pyxide condito adiũgit Sennertus. Nam etsi mirandum est, vnguentum, gladio in arca alioue incluso adhibitum, (nam medicatus gladius in armario includitur, vt aëris vim effugiat: alioquin enim vulnus non mediocri afficitur detrimento) vim in vulnus e longinquo effundere, perуadens nempe arculam, vbi conditum est, domi parietes, 6 Sextum argumentum

tes, valles, montes, & quicquid tandem interiectum est; seque insinuans in occlusum vulnerati domicilium, in circumlitas obductasque vulneri fascias, ac demum in ipsum membrū vulnere affectum: quamuis, inquam, haec miranda sint, nec ab vnguento praestari posse videantur, longe tamen mirabilius est, polum, stellasue, aut montes, quos recentiores commiscuntur, magneticos sub polis assurgentes, ex infinito prope interuallo, superatis immensis montibus, vallibus ingentibus spatioque longissimo

Vis vnguēti quocunque peruadit.

Vere mirāda

ſimo in magnetem vim emittere plane admirabilẽ. quae cum a commoto aere non agitetur, non iactetur a vento, nec prohibeatur, quominus ad magnetem pertingat; mirandum non eſt, ſi vnguenti vires e pyxide in vulnus recta ferantur, nullo aere aut vento diſiectae, neque parietibus domorum, montium vaſtitate, aut longa vallium intercapedine prohibentibus.

7 Septimum argumentũ. Reuocant praeterea in dubium vim medicamenti, quod non ſemper, quod nõ omnibus medeatur vulneri-

neribus. Nam, inquiunt; fieri poteſt, vt, quando adhibito medicamento vulnus ſanatur, non vnguento reuera, ſed naturae morborũ omnium medico, ſanitas accepta referenda ſit: praeſertim cum vulnerum ſanatio, quae in glutinatione maxime conſiſtit, ſolius ſit naturae opus; medicus vero impedimẽta ſolum amoueat. Vin dicam, quod ſentio? hoc argumentum Sennerto non parcit,

Vulneris ſanatio eſt naturae opus.

Diſſoluitur argumentũ.

Reuolutaque tela vertit in auctorem.

ſiue enim vnguento ſympathico, ſiue quouis alio me-

medicamento vulneri opituleris, natura ſemper eſt morbi medicus, cum vulneris ſanatio, vt dictum eſt, in glutinatione ſita maxime ſit, quae ſolius eſt naturae opus. Poſſem igitur (ſi res ita ſeſe haberet) omnia medicamenta tanquam inania reſpuere, vulneris ſanitatem vnius naturae viribus adſcribens. Vnguentum ſympathicum efficit ea omnia, quae vnumquodque aliud vulnerarium medicamentum, eo tamen diſcrimine, quod illud iucundius, hoc moleſtius; illud abſens, hoc praeſens; illud Diſcrimen in et vng. ar mar. & alia.

mirabili, hoc vulgari ratione efficiat.

8 Octauum argumentum. Quod vero ad vulnera sananda opus sit multiplici operatione, quae ab vno vnguento sympathico minime praestari possunt, vt *Sordium abstersio, puris concoctio, excrementorum expulsio, carnis generatio*; sunt merae nugae. Nam exploratum est, sexcenta alia medicamenta, vt Ducis Etruriae balsamum, ea omnia exequi & perficere. Argumentũ dissoluitur. Passim non in Italia solum & Hispania, sed etiam in Gallia, Belgio, Germania vnum vulneribus sanandis saepe adhibetur Hispa-

ſpanae oleum. Romae quidem celebre eſt, & vulnerariorum omnium medicamentorum longe praeſtantiſſimum (id enim teſtantur vnanimes experti chirurgi) Balſamum a Tobia excellēti chymico & botanico ſcientiſsimo optimi Principis Fráciſci Cardinalis Barberini paratum; a quo ſolo operationes omnes vulneribus neceſſariae, quas pollicentur complura alia medicamenta, praeſtantur, *Abſterſio, Concoctio, Expulſio, Generatio, Glutinatio*. Praeterea vnguentum ſympathicum ex *glutinantibus* conſtat, ex

Balſamum Tobiae praeſtantiſs.

Vng. arm. cōſtat ex omnibus neceſſarijs.

ſuppurantibus,renouantibus ceteriſque neceſſarijs.Demum vnicum vinum, ſolaque ligatura haud exiguis vulneribus ſaepe medentur: quae quia ex abſtergentibus,concoquentibus, glutinantibus ceteriſque talibus non conſtant, non ſunt propterea tanquam inutilia improbanda. Itaque quocunque tandem argumentum dirigas, quouis modo flectas & tuo arbitratu inuertas, vt thymbra ſemper erit, *ex qua lancem facere nemo poteſt.*

9 Neque vulneratarũ partium diuerſitas nobis,vt Sẽner-

Nonum argumentum.

nerto, negotium faceſſit, vnguentumque infirmat: nam etſi caro, vt doctiſſimus hic vir nobis obiectat, neruus, membrana diuerſo temperamento praedita sũt diuerſoque proinde medicamento indigere videantur; tamen & balſamum Cardinalis Barberini, & Ducis Etruriae, & oleum Hiſpanae, & alia ſexcenta diuerſis medentur tum partibus, tum vulneribus. Itaque ex eo quod diſpar ſit variaque vulneratarum partiũ temperies, non tamen opus eſt medicamento plane diuerſo. Vno igitur vnguen- Partium diuerſa temperies.

to ſympathico, ſicut vno Hiſpanae oleo, alijs atque alijs partibus temperamento diſſidētibus opitulari poſſumus.

10 Decimū argumentum. *Quod ſi quis* (decimum eſt Sennerti argumentum) *vno tempore plura vulnera diuerſis in partibus a diuerſis armis acceperint, vnum ne telum iniungere ſufficiet? & vis ne eius ad omnia vulnera feretur? aut omnia ne tela iniungenda erunt? & anne vnguentum quodlibet faciet ſuum officium? & hoc ad iſtud vulnus, quod hoc telo inflictum eſt, recta perget; illud ad aliud, quod alio telo illatum eſt?* Siue plura, Sen-

Sennerte, siue vnum telum inunxeris, vis medicamenti fertur in vulnera. nam sanguis, in vnum pluresue gladios ex vno vel pluribus vulneribus missus, idem sanguis est, eademque sympathia & affinitate cum vno atque altero vulnere deuinctus est, ac proinde is vnus in vnum gladium effusus, deferre potest vnguenti vim in partes omnes vulneratas. Neque vero medicamenta, quae occulta vi ac sympathia agere dicuntur, ex quátitate solum, sed ex qualitate multo maxime aestimantur.

Argumenti dissolutio.

11 De pyxide, quod addunt, satis mirari non possum: nam in ea conditum medicamentum vulnera non sanat (miratur enim Sennertus ignauiam medicamenti in pyxide occlusi. Si enim, inquit, vnguentum gladio illitum per sympathiam vulneri medetur, non illitum etiam, nempe conditum in arcula, mederetur, cum vbique ijsdem sympathiae vinculis vulneri coniunctum sit) non sanat, inquam, vulnera in pyxide asseruatum, quia non fertur in vulnus: nō fertur autem, quia vectorem non habet ana-

Vndecimū argumentū.

Argumentū dissoluitur.

analogia & affinitate sibi deuinctum: ac proinde iners & ignarum in pyxide latet. Quod si affricetur sanguini, vel potius gladio cruento, iam vectorem nactum, prompte fertur in vulnus, certa medicina salubre.

Sanguinem vero medicamenti vectorem (nam sanguine intercedente vis, medicamenti e gladio fertur in vulnus) in atomos dissolui & vndequaque diffundi, vt vim medicamenti deferat in vulnus, aut non est necesse, aut si necesse, nobis, vt Sennertus contendit, explicandum non est, 12 Duodecimũ argumentũ.

id

id qua ratione fiat: quia, vt supra diximus, quae agunt ex interuallo, vt abdita vi agunt, ita abdito modo: & ſicuti agere ſcimus, re docti, ita neſcimus, quomodo agant. Putare vero ſe omnia ſcire poſſe, maximae inſcitiae argumentum eſt. Humanum ſcire eſt pulchre imaginari; is verius philoſophatur, qui pulchrius imaginatur, qui ea comminiſcitur, quae pulchriori quadam veri ſpecie noſtrum captat (aut verius) noſtrũ eludit intellectum. Bone Deus? ſcire ne atque explorate ſcire contendimus ea, quo-

Agentia indiſtans abdito modo agunt.

Nota de noſtro philoſophandi modo.

quorum veritatem, vt ait Democritus, in profundo penitus abstrusit natura, aeternisque tenebris circumfusam esse voluit? Profecto ne ea quidem ipsa, quae manibus tractantur, videntur oculis, omnibusque sensibus patent, vllo possumus modo cognoscere. Testimonio est opium, cichorium, acetum, ceteraque sexcenta: in quorum natura inuestiganda etsi antiquorum praestantissimi laborarunt, asserunt recentiores, omnes vere sudarunt, adhuc tamen de ijs nihil ratum est, nihil firmum, nihil

De cichorio notanda.

pe-

penitus constitutum. Cichorium serimus, nascens videmus, manu contrectamus, olfactu & gustatu examinamus; adolescens, adultumque, & exiccatum sensibus omnibus omnique arte, industria demum chymica explorãdum curamus: & tamen adhuc neque scimus, neque nouimus, calidum ne re vera, an frigidum
De opio notanda. sit. Quid dicam de opio, quod aliqui summe frigidum esse, alij summe calidum existimant iuratique affirmant? In quo sane in quaestionem veniunt non abditae abstrusaeque in arcano

cano

cano naturae penetrali opij qualitates; ſed calor & frigus, quae ſenſibus plerumque patent, quaeque omnium facillime cognoſcuntur. Neque de exiguo & ſub obſcuro qualitatis gradu diſceptatur, ſed de ſummo & omnium ampliſſimo: calidiſſimum illud eſſe alijs opinantibus, alijs frigidiſſimū: ambobus (quod ſane mireris, vel potius rideas) plane rem vel litigioſo ac pertinaci ſe probare exiſtimãtibus. Quid de aere? quem aliqui calidum natura eſſe opinantur: alij frigidum, humidum alij, alij ſiccum: immo ne- De aere nota.
vllus

vllus nugamentis deesset locus, &

Aegrotae mentes quod finge-
re nunquam audent,

audacter aliqui comminiscerentur, neque calidum, neque frigidum, neque humidum, neque siccum, sed omnis qualitatis expertem, scripserunt. Vere igitur *Nos ita philosophi sumus* (vtor Cic. verbis) *vt cum fabris habitare possimus*: vere *humanum scire est pulchre imaginari, isque verius philosophatur, qui pulchrius imaginatur*. Quare qui rationem sibi explicandã contendit, qua sanguis in pannum gladiumue effusus

Dissoluitur argumentũ.

ſus deferat in vulnus vim medicamenti, qui ex nobis quaerit, num diſſoluatur in atomos, num feratur in orbem, & vndequaque diffundatur; &, ſi diffunditur, num tam longe lateque peruadat, vt ad diſtantiſſimum vulnus pertingat: hic, inquam, velim, animum aduertat vel ad tarantulae venenum, vel ad naſum reſtitutum ex aliena carne, mihique explicet, qua ratione ex longiſſimo interuallo, aut ſalutaris viuentis hominis vis in commorſum hominem naſumque reſtitutum feratur; num diſſolua-

tur

tur in atomos, & num vndequaque diffundatur. Velim, vt qua ratione allia, cepaeque satae, frondentes vites vuisque foecundae; cerasus, morus, malus punicus, ceterae arbores a me supra commemoratae, foetum afficiant maculamque commutent. Velim, inquam, vt haec omnia explicet,

Nota de allijs.

Et erit mihi magnus Apollo.

13 Decimum tertium argumentum.

Vtrum vero vnguentum, vulneri non gladio illitum, vulneri medeatur, mihi haud exploratum, haud expertum: neque Sennertus experimento pugnat: solum ait,

ait, si gladio inunctum vulneri medetur, facilius ipsi vulneri adhibitum mederetur. Fortasse facilius: Nam calchantum, secreto laboratum artificio, & vulnerato membro & panno cruento aspersum, sanguinem sistit, vulnusque sanat: Quod si vnguentum e longinquo solum mederetur, id eius praestantiae adscribendum esset, qua vulgaribus medicamentis vulnerarijs antecellit. Dissoluitur argumentũ.

14 Medetur autem non solum gladio sanguine tincto illitum, vt exprobrãt aduersarij, sed cuiuis alij, panno, Decimum quartum argumentum.

ligno, corio, ceterisque sanguine perfusis. id accepi ab oculatis testibus fide omniũ dignissimis. Nam in Rhetia, Heluetiaque cuiuis sanguine infecto salubriter vnguentum affricatur. ergo peccat etiam in historiam Sennertus, cum ait. *Si sanguinis beneficio vis medicamenti ad vulnus deferatur, cur non etiam aliarum rerum in quas e vulnere copiosissime saepe sanguis effunditur, vires ad vulnus deferret, quod fieri non videmus.*

15 Quod vero aiunt, vnguenti superstitionem vel ex eo innotescere, quod ab

Decimum quintum argumentum.

acie,

acie, versus tergum illiniendus sit gladius, cum caesim vulnus illatum est; cum vero punctim, a cuspide ad imum; me non mouent, neque, vt sibi ipsi persuadent,

Telū immedicabile torquent.
Nam hic non tam quaerimus, an sanatio naturalis sit, quam an naturalis esse possit. Fateor, cacodaemonē posse huic, vt ceteris, se vnguento immiscere (nam hic saepe saepius nos insontes laedit, imprudentes fallit, simplices illudit) profiteor tamen, naturam, suis tantum viribus huiusmodi

miracula facere posse; cum mirabiliora vel aeque mirabilia faciat. Etenim qui renuunt vnguentum tanquã naturae opus, naturam accusant, vt infirmam ad id efficiendum. Praeterea exploratum est, vnguentum quouis modo adhibeatur vulneri opitulari. Qui vero aiunt, adhibendum id esse certa quadam ratione, ideo aiunt, vt artificium, & ex artificio existimationem medicamento concilient. Sicuti etiam qui praecipiunt certo syderum coetu elaborandum id esse. nam siue stellarum coitum attendas in

Dissoluitur argumentũ.

com-

componendo medicamento, siue plane negligas, vnguentum efficies praestantissimum, cum sympathia praeditum efficias.

Irrident praeterea nostrã credulitatem, quod antiqui prorsus ac simplices ea credamus, quae nulla firma ratione comprobari possunt. Probandũ, inquiunt, nobis est vnguenti vim esse naturalem. Immo vero minime probandum aut rationibus aut argumentis. Quid enim argumentis opus est vnguẽto, experimentis comprobato? Nam oculis ipsis videmus sanitatem ab adhibito 16

Decimũ sextum argumẽtum.

to vnguento partam, nullis additis caeremonijs, nullis ſignis, verbis nullis planè adiunctis, quibus cacodaemonis dolo nos aſſentiri pol liceamur. Immo e contrario Deũ imploramus (quem certe omnes implorare atque obteſtari debent, qui de orthodoxa fide recte ſentientes, vnguento vſuri ſunt: id moneo, id ſuadeo, id omnes vt faciant, peto quaeſoque) vt illius aſtum longe arceat: ac proinde iure credimus, ſanitatem ex eius vi natam eſſe. Quod ſi aduerſarij à cacodaemone aliquid vnguento ſubdole inſitum

Ratio adhibendi vng.

opi-

opinantur, id vere probandum. Nos *non plus sapere, quā oporteat sapere, satagimus.*

Instant praeterea & vrgent Hildani obseruatione xxv. cent. III. *De infelici successu* (sic enim inscribit obseruationem) *vnguenti sympathici seu armarij*, vbi haec habentur verba: *Quam misisti delineationem instrumenti nō satis intelligo, ideoque vt ampliorem declarationem mihi communicare velis, obnixe rogo. Nunc quod tibi communicem nihil singulare habeo, ne tamen plane nudam mitterem epistolam, exemplum de infelici successu vnguenti sympatici siue* 17 Decimū septimum argumentum.

Historia. armarij adscribam. Genere & virtute vere nobilis matrona Anna Sidonia Bremserina de Rodesheim nobilissimi ac strenui viri D. Hermani a Crõberg Lorcensis ad moenum praefecti prudentissimi coniux matrona iuuenis & optimo habitu corporis praedita cum ante mensem feliciter peperisset nescio quo nam infortunio factum quod decima die post partum vulnus ad latus pupillae sinistrae versus sternum accepit. Vulnus etsi non vsque adeo profundum esset, sanguis tamen copiose effluxit a chirurgo ristricto sanguine non vulnus sed cultrum, quo inflictum fuerat, curabant

Vng. armar. adhibetur.

&

& tractabant quotidie, & quidem, vt par est, diligenter; cito & vt videbatur satis feliciter & fere absque dolore curatum fuit vulnus: Sed quid fit? vix cicatrice inducta, obtuto in profundo mãmae oborto dolore, febre cum rigore, lumborũ & capitis dolore correpta fuit aegra. Mox intumescit, & indurescit mamma maximo cũ dolore, non solum mammae verũ etiam nuchae & scapulae, adeoque totius istius lateris. Interim aduocatur chirurgus, qui etsi omnem adhiberet diligentiam, symptomata tamen de die in diẽ magis magisque accreuerunt. Tandem decima nona Aprilis ego quoque A curatione quae superuenerint.

ac-

accersitus ad ipsã Oppenheimiũ perueni & mammam supra modum tumefactam & vndique fere induratam offendi. Dolor maximus & pungitiuus febrisque continua aderant. Cicatrix praecedẽtis vulneris vix apparebat: circa pupillam liuida erat cutis, ita tamen mollis, vt fluctuatio puris tactu facile deprachendi posset, quapropter suasi, vt incideretur vomica. Consensum porro cum dedisset aegra & adstantes, scalpello incuruato atque hic adumbrato, abscessum incidi. Pus copiose & quidem cum impetu effluxit, hinc dolor mox sedatus fuit: reliqua quoque symptomata, veluti

Hildanus accersitur.

Symptomatũ remissio.

luti

luti febris, nausea, capitis, nuchae, & scapulae dolor, vigiliae & inquietudines paulatim remiserunt, & subsequens nox prorsus quieta fuit. Ab eo tempore multum puris effluxit, durities quoque paulatim remisit: interim tamen duobus alijs in locis, & quidem prope pupillam, per se exulcerata est mamma: nihilominus tamen omnia ita sese habent, vt sperem ipsam quamprimum pristinam valetudinem recuperaturam. Plura nunc non addo. Haec Hildanus: ex quibus intelligi posse nonn ulli arbitrantur vnguenti vanitatem apertumque mendacium. Sed hi Dissoluitur argumentū.

pro-

mo vero quia praepropere
rte ſanatus, ideo nouus
llulauit. Ex quo praeſtan- Praeſtantia vngue nti in noteſcit.
potius & vis non medio-
is vnguenti ſympathici
emature ſanantis, quam
auia aut vanitas innote-
. Exemplo rem clarius
ſuadeo: calchantus nari-
appoſitus fluentem ſan-
nem illico ſiſtat, ex quo
enitis oriatur; vi ſangui-
n cerebrum verſa: ergo
hantus iners eſt, & inu-
medicamentum ad ſan-
nem ſiſtendum? Mini-
entium: imo validum
aeſtantiſſimum. Haec
ndas, plane intelliges,
quan-

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumẽtis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur; vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges, quan-

Praeſtantia vnguenti innoteſcit.

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumẽtis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte sanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praestantia potius & vis non mediocris vnguenti sympathici praemature sanantis, quam ignauia aut vanitas innotescit. Exemplo rem clarius persuadeo: calchantus naribus appositus fluentem sanguinem illico sistat, ex quo phrenitis oriatur; vi sanguinis in cerebrum versa: ergo calchantus iners est, & inutile medicamentum ad sanguinem sistendum? Minime gentium: imo validum ac praestantissimum. Haec si attendas, plane intelliges, quan-

Praestantia vnguenti innotescit.

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumētis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur; vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges,

Praeſtantia vnguenti in noteſcit.

quan-

profecto mihi videntur eos imitari, qui *vbi tritico carent, lolio victitant*: nimirum inopes ab argumétis firmisque rationibus *nugis armati pugnare* contendunt. Quis nescit, praestantissima quaeque medicamenta non raro esse irrita? neque esse *in medico semper releuetur, vt aeger?* Quis nescit alios interdum ex alijs morbis nasci? At curatum fuit per vnguentum sympathicum sanatumque mulieris vulnus, vel ipso Hildano teste: & licet natus subinde sit alius morbus, non propterea prior ab vnguento non fuit sanatus; imo

imo vero quia praepropere forte ſanatus, ideo nouus pullulauit. Ex quo praeſtantia potius & vis non mediocris vnguenti ſympathici praemature ſanantis, quam ignauia aut vanitas innoteſcit. Exemplo rem clarius perſuadeo: calchantus naribus appoſitus fluentem ſanguinem illico ſiſtat, ex quo phrenitis oriatur; vi ſanguinis in cerebrum verſa: ergo calchantus iners eſt, & inutile medicamentum ad ſanguinem ſiſtendum? Minime gentium: imo validum ac praeſtantiſſimum. Haec ſi attendas, plane intelliges, quan-

Praeſtantia vnguenti innoteſcit.

quantas ipse nugas agas Hildani obseruatione.

18 Decimum-octauum argumentum. Demum fieri non posse nonnulli arbitrantur, vt e pauculo illo vnguento, gladio pannoque illito, tantae vires emanare possint, quibus periculosum vulnus sanetur. Ceterum scire gestio ex vnguenti hostibus, num magnum aliquod ac mole amplum sit, quod ab exigua licet geminata scythae mulieris, obtutu hominem interficientis, pupilla emittitur. Dissoluitur argumenti. An igitur quia neque animo id, neque cogitatione assequi possumus, proinde superstitiosum est?

An

An quia (vt haec etiam si non ad exiguitatem declarandam, certe ad ostendendum miraculum obiter adiungam) An quia, inquam, ignoramus vim illam, qua poli, aut stellae, montesue magnetici ad sese magnetem alliciunt, qua magnes ferrum trahit, qua adamas ab attrahendo ferro magnetem prohibet, ad daemones prouocandum? An quia Parasini terra in Taurorũ peninsula omnia vulnera sanat? An quia solstitialis herba vnico solstitiali die nascatur, adolescat, consenescat, & intereat; Varia naturae miracula.

ceteris omnibus diu viuentibus, cacodaemonis opera nata, adulta, confectaque fuit? An quia selenitis lapis solidus ac durus crescat decrescatque crescente ac decrescente luna: Aut quia turcosia gemma pallescat, eo, qui eam gestat, languente, ac periculo aliquo ei imminente suboscuro colore subfundatur: Aut quia laurus, ficus, vitis alba, vituli marini tergus, & hienae pellis fulmina a se arceant, & rerum omnium maximā vim vi propellant, malus daemon praesto est? An quia tympanum e lupi corio

rio raucedine afficiat aliud ex ouina pelle longe diſtans, magia aliqua ſuperſtitioſa ab inferis accerſita eſt? Sed vana ſint horum pleraque nugae ac ſomnia; quid de remora dicemus? Inculcanda ſaepius res eſt, mirificiſſima omnium virtute praedita: quae ſane tanta eſt, vt *Ruant venti licet, ſaeuiant procellae, furori tamen imperet, vireſq; tantas compeſcat, & cogat ſtare nauigia, quod non vlla poſſunt vincula, non anchorae irreuocabili pondere iactae.* Quaero quid ex paruo hoc piſciculo ſeſe emittit, quod impetum nauis ferociam-

que comprimat? Quid ex alio Indico, quod, vt ſupra commemorauimus, incitatum nauigium non modo ſuſtinet ac ſiſtit, ſed irrito ventorum impetu impulſuque remorum retro inhibet? ſane vnuſquiſque miraculo haeret mirabundus potius, quam rem enodaturus.

Iam vero cum nulla neque ratio, neque experientia nobis perſuadeat, vnguentum a daemone mutuatum eſſe vires: cumque & natura & ars vnguento aut magis aut aeque mirabilia vulgo & paſſim efficiant, non eſt, cur inertes & ignaui

ru-

rudesque philosophi ad cacodaemonem prouocemus. Quare vnguentum armarium, ex eorum genere esse mihi videtur, quae fieri possunt, quaeque possibilia vulgo appellantur: idque ijs rationibus, quae sunt a me supra cõmemoratae. Quod si infirmae reuera illae sint, infirmam quoque meam esse coniecturam atque opinionem vltro fateor & aperte profiteor. imo vero veteri more testatum esse volo,

QVAE . SANCTISSIMI . VIRI . CHRISTIANI
FIRMA . RATAQVE . SANXERVNT
EA . SOLVM . IN . NOSTRA . DISSERTATIONE
FIRMA . RATAQVE . SVNTO

INDEX

RERVM NOTABILIVM

Quae in hoc volumine continentur.

Bal-

Opi-

Tabula

INDEX.

FINIS.

